Jämtland-Härjedalen

Kostnader för barn och ungdomars idrottande i Jämtland-Härjedalen

– en kartläggning av föräldrars upplevelser och rapporterade kostnader

Stefan Wagnsson & Krister Hertting

[1] Docent i Idrottsvetenskap, Karlstads universitet
[2] Docent i idrottsvetenskap, Högskolan i Halmstad

Innehållsförteckning

Förord **2**
Inledning **3**
Syfte och forskningsfrågor **3**
Metod **4**
Urval och genomförande 4
Enkäten 4
Fördelning av idrotter i urvalet 5
Fördelning av kommuner i urvalet 6
Beskrivning av föräldrarna som deltagit i studien 7
Etik 9
Resultat
Förutsättningar för tolkning av resultaten 10
Totala kostnader för samtliga barn i alla idrotter 10
Totala kostnader uppdelat på bakgrundsfaktorer 11
Totala kostnader uppdelat på kommuner i Jämtland-Härjedalen 12
Kostnader för olika huvudidrotter 13
Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost 15
Kostnadsposter uppdelat på kommunnivå för respektive huvudidrott 23
Föräldrarnas upplevelser av kostnaderna 24
Vad driver kostnaderna? 25
Hur minska kostnaderna? 28
Föräldrarnas förslag på åtgärder 30
Kostnader för kommersialiserad idrott 32
Kostnader för kommersialiserad idrott för barn i huvudidrotten 33
Införandet av Fritidskortet 36
Sammanfattning av resultat **41**
Diskussion **45**
Referenser
Bilaga 1. Enkätfrågor

Förord

Vi vill rikta ett stort TACK till RF-SISU Jämtland-Härjedalen för förtroendet att få genomföra uppdraget att kartlägga kostnaderna för jämtländska barns och ungdomars idrottande. Ett särskilt tack riktas till de föräldrar som tagit sig tid att besvara enkäten och dela sina erfarenheter. Utan deras medverkan hade denna rapport inte varit möjlig.

Vi hoppas att resultaten kan bidra till en fortsatt konstruktiv dialog kring hur vi tillsammans kan skapa en mer tillgänglig, jämlik och hållbar barn- och ungdomsidrott i regionen.

Karlstad, oktober 2025

Stefan Wagnsson,

Docent i Idrottsvetenskap, Karlstads universitet

Projektledare och huvudförfattare

Krister Hertting

Docent i Idrottsvetenskap, Halmstad Högskola

Projektmedarbetare och medförfattare

På uppdrag av RF-SISU Jämtland-Härjedalen

Inledning

Idrottens betydelse för individ och samhälle ifrågasätts sällan, och många, inte minst föräldrar uppmuntrar barns deltagande. Orsakerna som lyfts fram är flera, bland annat hälsa, social gemenskap, regelbunden fysisk aktivitet, att barnen hålls borta från problem samt att de får en meningsfull fritid (Wagnsson & Augustsson, 2015). Att ha barn som deltar i föreningsidrott innebär emellertid också kostnader. Medlems- och träningsavgifter, inköp av utrustning, resor samt olika försäljningsaktiviteter kan utgöra en ekonomisk belastning för familjer och i vissa fall riskera att utestänga barn från idrottsdeltagande. Därför är det viktigt att kontinuerligt följa kostnadsutvecklingen och analysera hur den påverkar barns möjligheter att delta i föreningsidrott.

På uppdrag av Riksidrottsförbundet har tre studier redan genomförts om föräldrars kostnader för barn- och ungdomsidrott (RF, 2003, 2009, 2024). I kölvattnet av dessa studier har behovet uppmärksammats av att även följa upp kostnaderna på distriktsnivå, för att kunna jämföra och analysera eventuella skillnader mellan riks- och distriktsnivå. På så sätt skapas bättre förutsättningar att vidta åtgärder som är mer träffsäkra och anpassade till sammanhanget i Jämtland-Härjedalen, både vad gäller kostnadsutvecklingen och de insatser som behövs. Denna studie utgör således en uppföljning och fördjupning av de tre tidigare undersökningarna, med målet att fördjupa förståelsen för kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten i Jämtland-Härjedalen.

Förutsättningar för idrott i Jämtland-Härjedalen

Jämtland-Härjedalen utgör ett av Sveriges största län sett till yta, med sina drygt 49 000 kvadratkilometer täcker det nästan 12 procent av Sveriges totala landyta. Trots den stora geografiska utbredningen bor här endast omkring 130 000 invånare, vilket innebär att befolkningstätheten är bland de lägsta i landet. Människor bor utspritt över hela länet, från fjällbyar till mindre orter och landsbygd, vilket skapar särskilda utmaningar för idrottens organisering. För många barn och ungdomar innebär detta långa resor till träningar, matcher och cuper, ofta utanför det egna länet, vilket påverkar både kostnadsbilden och tillgängligheten till idrott.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att utforska den ekonomiska situationen inom barn- och ungdomsidrotten, med särskilt fokus på kostnader för barnens deltagande i idrott i distriktet Jämtland-Härjedalen. Vi kommer att besvara följande forskningsfrågor:

- Hur mycket pengar spenderar föräldrar i Jämtland-Härjedalen årligen på sina barns idrottande, och hur står sig dessa kostnader i jämförelse med riket i stort?
- Skiljer sig kostnaderna åt beroende på vilken huvudidrott barnet deltar i?
- Hur fördelas kostnaderna mellan olika utgiftsposter (t.ex. utrustning, avgifter, resor, läger och lotter)?
- Påverkas kostnadsnivåerna av bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, hushållsekonomi eller geografisk hemvist?
- Vilka faktorer upplever föräldrarna som mest kostnadsdrivande?
- Vilka åtgärder menar föräldrarna skulle kunna bidra till att sänka kostnaderna?
- Hur ser föräldrarna på införandet av Fritidskortet?
- I vilken utsträckning deltar barn i kommersialiserade idrottsformer, och hur stora är kostnaderna för dessa?

Metod

Urval och genomförande

För att underlätta jämförelsen med den rikstäckande undersökningen (RU) ”Smakar det så kostar det” (Hertting & Wagnsson, 2024) kommer vi, i möjligaste mån, att presentera resultaten med data från Jämtland-Härjedalen jämsides med resultaten från RU. En viktig aspekt att ha med sig i jämförelsen är att urvalsmetoderna skiljer sig åt, där urvalet till RU utgjordes av ett urval i två steg. Först valdes de tio mest utövade idrotterna (samt golf och kampsport) enligt Riksidrottsförbundets statistik valdes ut. Därefter skickades en förfrågan via Riksidrottsförbundet till 5 procent slumpvis utvalda LOK-stödsberättigade föreningar inom respektive utvald idrott. Föreningarna vidarebefordrade sedan information och enkätlänk till föräldrar till barn 7–18 år. Totalt kontaktades 518 föreningar, motsvarande 8 procent av alla LOK-stödsföreningar 2022.

Urvalet till denna rapport har likheter med det i RU, men skiljer sig på några avgörande punkter. I stället för att kontakta ett strategiskt urval av idrotter och föreningar sände RF-SISU Jämtland-Härjedalen ut en förfrågan till samtliga LOK-stödsberättigade idrottsföreningar i länet med en aktiv barn- och ungdomsverksamhet. Föreningarna ombads därefter att vidarebefordra information om studien, inklusive informerat samtycke och en länk till enkäten, från oss forskare. Därtill publicerade RF-SISU Jämtland-Härjedalen en uppmaning på sin Facebooksida, riktade till föräldrar till barn mellan 7–18 år, att besvara enkäten.

Eftersom urvalet har gjorts på lite olika sätt blir jämförelserna inte helt rättvisa. I RU är vissa idrotter något mer överrepresenterade jämfört med denna studie som innefattar distriktet Jämtland-Härjedalen, medan andra är underrepresenterade. För några idrotter är dessutom antalet svar så pass litet att skillnader kan bero på slumpen snarare än på verkliga olikheter. Vid tolkningen av resultaten är det därför viktigt att beakta att urvalet,

ur ett jämtländskt perspektiv, ger en mer rättvisande bild av länets idrottsföreningar, men samtidigt har begränsningar när det gäller att generalisera till nationell nivå.

Enkäten

Undersökningen genomfördes med en webbenkät (Survey & Report). Enkäten skickades via e-post till föräldrar till barn födda mellan 2007 och 2018 (7–18 år) som deltog i föreningens lag- eller träningsgrupper. Frågorna (totalt 32 stycken) (se bilaga 1) handlade bland annat om vilka kostnader som finns i barnens idrott, hur föräldrarna upplever dessa kostnader, möjligheten att påverka dem, vilken roll ekonomiskt stöd spelar, samt om deltagandet i kommersiell idrott. Därtill ställdes bakgrundsfrågor kopplade till föräldrarna (t ex kön, ålder, etnicitet och inkomst). Totalt svarade 784 föräldrar på enkäten. Efter att ha tagit bort svar som inte var fullständiga, från familjer utanför Jämtland- Härjedalen samt från föräldrar med barn under 7 år eller över 18 år, kvarstår 776 svar. Det är dessa svar som den fortsatta analysen bygger på.[1]

Fördelning av idrotter i urvalet

Med anledning av att de populäraste lagidrotterna, främst fotboll och ishockey, fångar upp en så stor del av de undersökta idrotterna[2], blir antalet svarande för flera andra idrotter relativt begränsat. Resultaten för dessa idrotter måste därför tolkas med stor försiktighet. Samtidigt, väl medvetna om risken att ge en missvisande bild av kostnadsläget, har vi ändå valt att redovisa idrotter med färre deltagare. För att skapa en grund för våra analyser har en gräns satts vid minst 13 svarande, vilket ger en någorlunda meningsfull indikation av kostnadsläget, även om de inte kan generaliseras i någon högre grad. Denna gräns valdes också eftersom den fångade in några av de mest populära idrotterna och därmed möjliggör jämförelser med riksnivån. Tabell 1 ger en översikt över i vilken utsträckning de olika huvudidrotterna är representerade för samtliga barn och ungdomar som föräldrarna har uppgett håller på med idrott.

Tabell 1. *Antal och fördelning av idrotter som ingick i Jämtland–Härjedalen-urvalet respektive i den rikstäckande undersökningen (RU) (barn och ungdomar, 7–18 år).*

	Jämtland-Härjedalen		RU	
Idrott	Antal (n)	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Alpint	72	5,7	8	0,4
Basket	66	5,2	47	2,3

[1] I resultaten förekommer det ibland att föräldrar har hoppat över enstaka frågor. Därför kan det totala antalet svar variera något mellan de olika tabellerna i rapporten.

[2] Frågan som ställdes var: ”Vilken huvudsaklig idrott utövar ditt/dina barn. Med huvudsaklig idrott menar vi den idrott som barnet lägger mest tid/engagemang i? OBS! Välj endast en idrott om ditt barn är med i flera idrotter som han/hon lägger lika mycket tid/engagemang i! ”

Fotboll	510	40,5	680	33,0
Friidrott	29	2,3	82	4,0
Gymnastik	86	6,8	211	10,2
Handboll[b]	3	0,2	117	5,7
Innebandy	42	3,3	108	5,2
Ishockey	142	11,3	264	12,8
Kampsport	18	1,4	41	2,0
Konståkning[a]	29	2,3	22	1,1
Längdskidor[a]	71	5,6	15	1,1
Orientering[a]	16	1,3	10	0,5
Ridsport	57	4,5	120	5,8
Simidrott	14	1,1	139	6,7
Skidskytte[a]	19	1,5	3	0,1
Tennis	13	1,0	95	4,6
Övriga idrotter	73	5,8	60	2,9
Totalt	1 260	100	2 061	100,0

[a] Idrotterna ingick i ”Övriga idrotter-gruppen” i den rikstäckande undersökningen, men har här lyfts ut för att tydliggöra likheter och skillnader mellan urvalen.

[b] På grund av att få rapporterade in att sitt barn utövar huvudidrotten handboll (i Jämtland-Härjedalen-urvalet) kommer denna idrott att tillhöra kategorin ”Övriga idrotter” i de kommande analyserna.

I tabell 1 kan vi se att den medeldyra idrotten fotboll (enligt resultat från RU; Hertting & Wagnsson, 2024) är den klart mest representerade idrotten i båda undersökningarna, men med en viss övervikt i det jämtländska urvalet. Vidare syns att vintersportidrotterna, såsom alpint (t.ex. slalom, puckelpist, freeski), ishockey, konståkning, längdskidåkning och skidskytte, är påtagligt mer förekommande i Jämtland–Härjedalen-studien än i RU. Det motsatta tycks, åtminstone delvis gälla för de något billigare idrotterna friidrott och gymnastik, men även för medelkostnadsidrotter som handboll och simidrott samt för den dyraste idrotten i RU, tennis.

Fördelning av kommuner i urvalet

När vi studerar hur de olika kommunerna i länet är representerade visade det sig inte oväntat att den största andelen föräldrar härstammar från Östersund (se tabell 2), men också att det finns en överrepresentation därifrån, liksom från Krokom. Följaktligen ser vi en underrepresentation från fler mindre kommuner. Detta kan vara bra att ta i beaktande när man tolkar resultaten då det finns en risk att genomsnittskostnaderna blir överskattade, eftersom Östersund och Krokom är mer tätortsnära kommuner med högre inkomstnivåer än många mindre kommuner, vilket gör att familjer där oftare kan lägga mer pengar på barnens idrottande.

Tabell 2. *Urvalets storlek i respektive kommun i relation till kommunernas folkmängd i Jämtland-Härjedalen (2024).*

Kommun	Antal	Andel (%)	Folkmängd 2024[3]	Andel (%)
Berg	24	3	7 108	5
Bräcke	21	3	6 035	5
Härjedalen	29	4	10 175	8
Krokom	138	18	15 680	12
Ragunda	10	1	5 146	4
Strömsund	16	2	11 023	8
Åre	73	9	12 693	10
Östersund	456	60	64 979	49
Totalt	767	100	132 839	100

Beskrivning av föräldrarna som deltagit i studien

Som vi har redovisat ovan så ingår svar från 776 föräldrar i denna undersökning (M = 44,3 år; Md = 44,0 år; Sd = 6,2; 67 % kvinnor och 33 % män) varav 318 (41%) var förälder till ett barn, 357 (46 %) förälder till två barn och 101 (13 %) förälder till tre barn. Precis som i den rikstäckande undersökningen uteslöt vi svar kopplade till barn som var yngre än 7 år respektive äldre än 18 år, samt svar från föräldrar med barn som inte deltog i någon idrott eller i en idrottsförening, eller i gymverksamhet eller liknande. Följaktligen baseras resultaten på totalt 1335 föreningsidrottande barn (M = 11,9 år; Md = 12,0 år; Sd = 3,0; 55 % pojkar och 45 % flickor).

I tabell 3 har vi jämfört de jämtländska studiedeltagarnas bakgrund med deltagarna i Riksstudien. Som framgår var könsfördelningen i stort sett densamma i de båda undersökningarna. När det gäller etnicitet, hushållets totala inkomst och utbildningsnivå är även här fördelningen relativt jämn mellan studierna. Värt att notera är dock den tydliga åldersskillnaden, där Jämtland–Härjedalen-studien uppvisar en överrepresentation av äldre barn. Vi ser även en tydlig skillnad i bostadsort, där en betydligt större andel av deltagarna i denna studie bor på landsbygd eller i mindre orter, medan andelen boende i storstäder är avsevärt lägre jämfört med RU.

Värt att notera är att gruppen av deltagare med utländsk bakgrund är kraftigt underrepresenterade i båda studierna, men även i jämförelse med den svenska befolkningen i stort (20 procent; SCB, 2025).[4]

[3] https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/

[4] https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda-i-sverige/?

Tabell 3. *Jämtländska studiedeltagares bakgrund jämfört med deltagarna i riksundersökningen (RU).*

Bakgrundsvariabler	Jämtland-Härjedalen		RU	
	Antal	**Andel (%)**	**Antal**	**Andel (%)**
Kön				
Pojkar	733	55	1 085	52
Flickor	602	45	991	48
Totalt	**1335**	**100**	**2 076**	**100**
Åldrar				
15–18 år	285	37	334	16
11–14 år	509	40	868	42
7–10 år	467	23	876	42
Totalt	**1261**	**100**	**2 078**	**100**
Etnicitet				
Svensk	1299	98	1 898	92
Utländsk	27	2	168	8
Totalt	**1326**	**100**	**2 066**	**100**
Hushållsinkomst				
Hög	751	57	1 285	67
Medel	454	34	521	27
Låg	119	9	109	6
Totalt	**1 324**	**100**	**1 915**	**100**
Utbildning				
Eftergymnasial	933	70	1 468	73
Gymnasial	383	29	519	26
Förgymnasial	16	1	13	1
Totalt	**1 332**	**100**	**2 000**	**100**
Bostadsort				
Storstad	-	-	664	32
Mellanstor stad	-	-	265	13
Småstad	669	50	513	25
Tätort	50	4	634[a]	30
Mindre tätort	126	10	-	-

Liten ort	488	37	-	-
Totalt	**1 333**	**100**	**2089**	**100**

[a] I riksundersökningen ingick svarsalternativen ”Liten ort”, ”Mindre tätort” och ”Tätort” i samma svarsalternativ (Landsbygd – upp till 20 000 invånare).

Etik

Studien är etikprövad och godkänd av Etikprövningsmyndigheten (Dnr 2023-03336-01). I enkäten informerades föräldrar om studien, frivillighet, möjlighet att avbryta samt hantering av uppgifter. Här kunde de samtycka eller tacka nej, och samtycke öppnade enkäten.

Resultat

Förutsättningar för tolkningar av resultaten

Kostnaderna redovisas främst som medianvärden (Md), eftersom medianen ger en bättre bild av det ”typiska” värdet och är mindre känslig för extrema observationer än medelvärdet. I vissa fall redovisas även medelvärden (M) samt min- och maxvärden för en mer nyanserad förståelse.

När resultaten tolkas är det viktigt att komma ihåg att de bygger på vårdnadshavarnas egna uppskattningar av kostnader, vilket kan innebära avvikelser från de faktiska utgifterna. Uppskattningarna kan exempelvis påverkas av minnessvårigheter, en önskan att framstå i mer positiv dager eller en ovilja att redovisa vissa kostnader, särskilt om de upplevs som höga eller överdrivna. För att ytterligare underlätta läsandet av resultaten har vi valt att avrunda till närmaste 100-tal.

Vid de tillfällen där vi jämför resultaten mellan regionen Jämtland-Härjedalen och riksundersökningen (RU) så har vi justerat riksdata från 2023 till 2025 års prisnivå med hjälp av konsumentprisindex (KPI).[5] Vi vill även uppmärksamma att riksundersökningen (RU) speglar hela landet, inklusive Jämtland-Härjedalen. När vi jämför Jämtland-Härjedalen-studien med RU jämför vi alltså Jämtland-Härjedalen med en grupp där Jämtland-Härjedalen själv ingår. Det gör att skillnaderna kan se lite mindre ut än om jämförelsen hade gjorts mot ett rikssnitt helt utan Jämtland-Härjedalen. Effekten är dock begränsad eftersom Jämtland-Härjedalen utgör en mindre del av RU.

Det är även viktigt att vara försiktig när man jämför de totala summorna mellan de olika undersökningarna för huvudidrotterna, då valet av idrotter som lyfts fram i hög grad påverkar hur de sammanlagda kostnaderna ser ut. I denna studie har vi till exempel valt att inkludera alpina idrotter, som visar sig vara mycket kostandskrävande, vilket tydligt påverkar den totala bilden av idrottskostnaderna i Jämtland-Härjedalen.

Totala kostnader för samtliga barn i alla idrotter

Liksom i Riksundersökningen har vi valt att även redovisa totalkostnaderna för samtliga barn i alla idrotter. Det vill säga inte enbart kostnaderna för huvudidrotten, som de flesta andra studier av liknande karaktär har tagit utgångspunkt i (se Hertting, 2009, 2022; Riksidrottsförbundet, 2004).

Tabell 4. *Totalkostnader för samtliga barn i alla idrotter, uppdelade på Jämtland-Härjedalen-studien respektive Riksstudien.*

[5] Baserat på genomsnittsindexet för respektive år (SCB, 2025): KPI 2023 = 403,7; KPI: 2025 = 417,8

	Jämtland-Härjedalen	RU
Medianvärde	15 000	18 600
Medelvärde	28 700	30 800
Maxvärde	1 200 000	1 240 000
Minvärde	100	300
>100 000	3%	5%

Resultaten i tabell 4 visar att skillnaderna i medianvärde mellan föräldrar i Jämtland-Härjedalen och föräldrar som ingick i riksundersökningen kan verka små men är ändå betydande (ca 3 600 kronor). I praktiken kan det motsvara kostnaden för deltagande på ett läger, en ny utrustning eller bekostandet av medlemsavgifter för flera idrotter, så skillnaderna för en enstaka familj kan därför bli påtaglig ur ett hushållsekonomiskt perspektiv. Noterbart är även att andelen föräldrar som lägger mer än 100 000 kronor per år är i det närmaste identisk mellan grupperna, vilket visar att vissa föräldrar i både Jämtland-Härjedalen och i riket som helhet är benägna att lägga mycket stora summor på sina barns idrottande.

Totala kostnader uppdelat på bakgrundsfaktorer

För att få en uppfattning om och i så fall hur olika bakgrundsfaktorer är kopplade till kostnader för barns- och ungdomars idrottande jämförde vi hur totalkostnaderna för samtliga barn i alla idrotter fördelade sig i relation till kön, ålder, etnicitet, hushållsinkomst, utbildning och bostadsort. Tabell 5 ger en övergripande bild av resultaten.

Tabell 5. *Totala kostnader för samtliga barn (7–18 år) i alla idrotter uppdelat på bakgrundsvariabler.*

	Jämtland-Härjedalen		RU	
Bakgrundsvariabler	**Antal**	**Kostnader**	**Antal**	**Kostnader**
Kön				
Pojkar	368	15 000	647	20 000
Flickor	317	15 000	499	16 500
Totalt	**685**	**15 000**	**1 146**	**18 000**
Åldrar				
15–18 år	202	30 000	224	25 500
11–14 år	285	15 000	502	20 000
7–10 år	192	10 000	420	10 000

Totalt	**679**	**15 000**	**1 146**	**18 000**
Etnicitet				
Svensk	671	15 000	1053	18 000
Utländsk	11	7 000	91	18 600
Totalt	**682**	**15 000**	**1 144**	**18 000**
Hushållsinkomst				
Hög	385	20 000	726	20 000
Medel	239	12 000	316	12 000
Låg	57	10 000	64	10 000
Totalt	**681**	**15 000**	**1 106**	**18 000**
Utbildning				
Efter-gymnasial	473	15 000	833	20 000
Gymnasial	201	15 000	303	15 000
För-gymnasial	9	7 000	7	15 000
Totalt	**683**	**15 000**	**1 143**	**18 000**
Bostadsort				
Storstad (>250 000 och uppåt)	-	-	362	25 000
Mellanstor stad (>75 000–250 000)	-	-	142	17 000
Småstad (> 20 000–75 000)	340	20 000	284	15 000
Tätort (>10 000 – 20 000)	20	17 000	356	15 000
Mindre tätort (>5 000–10 000)	68	10 000	-	-
Liten ort (upp till 5 000)	257	14 000	-	-
Totalt	**685**	**15 000**	**1 144**	**18 000**

Resultaten i tabell 5 visar att de mönster som framkom i RU till viss del skiljer sig från resultaten i Jämtland–Härjedalen-studien. Föräldrarna i Jämtland–Härjedalen tycks lägga ungefär lika mycket pengar på pojkars som på flickors idrottande, medan det i RU i tydlig utsträckning spenderas mer på pojkars idrott. I båda undersökningarna ökar dock kostnaderna markant med barnens ålder samt i takt med hushållets inkomst, bostadsortens storlek och, till viss del, föräldrarnas utbildningsnivå. En skillnad mellan studierna är att föräldrar med svensk bakgrund i Jämtland–Härjedalen tenderar att lägga betydligt mer på sina barns idrottande än föräldrar med utländsk bakgrund. Dock bör påpekas att det är väldigt få med utländsk bakgrund som har deltagit i undersökningen.

Totala kostnader uppdelat på kommuner i Jämtland-Härjedalen

I tillägg till att redovisa resultat för hela regionen har vi även valt att presentera totalkostnaderna för respektive kommun i Jämtland-Härjedalen (se tabell 6).

Tabell 6. *Totalkostnader för samtliga barn i alla idrotter, uppdelade på olika kommuner i Jämtland-Härjedalen.*

Kommun	Antal	Kostnader	Folkmängd 2024
Berg	23	6 000	7 108
Bräcke	17	10 000	6 035
Härjedalen	27	15 000	10 175
Krokom	124	15 000	15 680
Ragunda	10	13 000	5 146
Strömsund	13	10 000	11 023
Åre	66	20 000	12 693
Östersund	398	18 000	64 979
Totalt	**678**	**15 000**	**132 839**

Resultaten visar att kostnaderna för att barnens idrottande i Jämtland-Härjedalen varierar kraftigt mellan kommunerna. Från cirka 6 000 till 20 000 kronor för samtliga barn i samtliga idrotter. De högsta kostnaderna återfinns i Åre och Östersund, medan Berg ligger lägst. Det verkar således inte finnas någon tydlig koppling mellan folkmängd och kostnadsnivå, men större kommuner med ett förmodat brett idrottsutbud tenderar att ha högre kostnader. De höga kostnaderna i Åre kan sannolikt härledas till ortens starka vintersportprofil, vilken i sig medför höga utgifter för utrustning och läger.

Kostnader för olika huvudidrotter

Vid jämförelser mellan olika huvudidrotter har vi liksom i RU utgått från självrapporterade kostnader med utgångspunkt i följande kostnadskategorier: 1) medlemsavgift, 2) träningsavgift, 3) läger, cuper, turneringar med mera, 4) utrustning, 5) klubbkläder, 6) resor/drivmedelskostnader (t ex skjuts till och från träning, matcher och cuper,[6] 7) köp av lotter, produkter och liknande från föreningen, och 8) övriga kostnader. Kostnaderna har sedan summerats ihop för respektive idrott.

Tabell 7. *Kostnader för olika huvudidrotter uppdelat på Jämtland-Härjedalen-studien respektive Riksundersökningen (RU).*

[6] Till skillnad mot riksundersökningen, där föräldrarna uppskattade det genomsnittliga antalet körda mil per vecka, så fick föräldrarna i denna undersökning uppskatta hur många mil de kör per år för att deras barn ska kunna delta i sin idrott (inkl. träningar, matcher och cuper). Deltagarna valde mellan sex svarsalternativ, där varje svarsalternativ omfattade hur många mil det ungefär motsvarar/vecka (t ex svarsalternativ: 2= 10 - 50 mil per år (cirka 1 mil/vecka); svarsalternativ 3= 50–199 mil per år (≈ 1–4 mil/vecka). Därefter använde vi mittpunkter i intervallen för att få en rimlig års-mängd mil (svarsalternativ 2 = 10–50 ger 30 mil; svarsalternativ 3 ger 110 mil). Milantalen multiplicerades sedan med ersättningen för skattefri milersättning (25 kronor /mil), vilket för svarsalternativ 2 gav 750 kronor respektive 2 750 kr för svarsalternativ 3. Årsnivån valdes för bättre träffsäkerhet och jämförbarhet med övriga årskostnader (t.ex. medlems- och träningsavgifter). Risken med detta ändrade räknesätt är att de som kör mest hamnar för "lågt" i skalan, så att genomsnittet blir lite lägre.

	Jämtland-Härjedalen		RU	
Idrotter	**Antal**	**Kostnader**	**Antal**	**Kostnader**
Alpint[b]	72	23 500	-	-
Basket	66	6 100	46	7 500
Fotboll	509	8 300	678	9 100
Friidrott	28	6 000	81	5 200
Gymnastik	85	5 500	210	6 100
Handboll[b]	-	-	117	10 500
Innebandy	42	6 000	107	10 400
Ishockey	142	21 200	264	25 200
Kampsport*	16	4 000	41	5 200
Konståkning[b]	29	16 800	-	-
Längdskidor[b]	71	13 200	-	-
Orientering[b]*	16	2 200	-	-
Ridsport	57	17 600	119	18 300
Simidrott*	13	5 300	136	11 800
Skidskytte*[b]	19	21 000	-	-
Tennis*	13	18 500	94	24 500
Övriga idrotter	74	6 000	119	6 800
Totalt	**1 252**	**11 300**	**2 069**	**12 800**

[a] Handboll är inkluderad i kategorin ”Övriga idrotter i Jämtland-Härjedalen-studien, medan alpint, konståkning, längdskidåkning, orientering och skidskytte var inkluderade i ”Övriga idrotter” i Riksundersökningen (RU).

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

När vi tittar på den totala summan som föräldrar i Jämtland-Härjedalen lägger på sina barns huvudidrotter ser vi att föräldrarna i Jämtland-Härjedalen spenderar något mindre på idrott än föräldrar på riksnivå (se tabell 7). Det man bör ha i åtanke är att dessa värden bygger på en summering av medelvärden för de olika kostnadsposterna, som därefter lagts ihop (se längre fram i rapporten). Det innebär att vissa huvudidrotter, med få antal rapporterade utövare, t ex orientering och tennis i Jämtland-Härjedalen, får större genomslag på medelvärdet.

När vi studerar de olika idrotterna i Jämtland–Härjedalen ser vi att de alpina idrotterna, såsom slalom, freestyle och skicross, tillsammans med ishockey och skidskytte hör till de mest kostsamma. Strax därefter kommer tennis, ridsport och konståkning, och i viss mån även längdskidåkning. I andra änden av skalan sticker orientering ut som den klart billigaste idrotten, och även kampsport kostar betydligt mindre än genomsnittet. Vidare är flera av de stora lagidrotterna, såsom fotboll, basket och innebandy, förhållandevis billiga att hålla på med. Intressant nog är kostnaderna för just innebandy och ishockey dessutom betydligt lägre i Jämtland-Härjedalen än i riket som helhet. Förutom dessa

idrotter ser vi också att kostnaderna för tennis och simidrott är markant lägre än i RU. Samtidigt är underlaget för båda dessa idrotter relativt litet, vilket innebär att resultaten bör tolkas med viss försiktighet. Längre fram i rapporten kommer vi att fördjupa analysen och titta närmare på vilka kostnadsposter som framför allt driver dessa kostnader.

Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost

Nedan presenterar vi fördelningen av kostnaderna inom var och en av de åtta kostnadsposterna och ger utöver det en överblicksbild av totalsumman och medelvärdet för samtliga poster.

Medlemsavgifter

Tabell 8. *Kostnader för barnens (7–18 år) medlemsavgifter, fördelade på olika huvudidrotter.*

	Medlemsavgifter	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	400	-
Basket	300	800
Fotboll	300	400
Friidrott	200	300
Gymnastik	300	300
Innebandy	400	400
Ishockey	400	500
Kampsport*	400	300
Konståkning	400	-
Längdskidor	300	-
Orientering*	200	-
Ridsport	300	400
Simidrott*	400	300
Skidskytte*	200	-
Tennis*	300	400
Övriga idrotter	300	300
Totalt	**300**	**400**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Studerar vi resultaten i tabell 8 så ser vi att kostnaderna för barnens medlemsavgifter i föreningar i Jämtland-Härjedalen överlag är förhållandevis låga, oavsett idrott. Detta gäller även för de idrotter som tidigare har visat sig vara mer kostnadskrävande (ishockey

och ridsport). Vid en jämförelse med RU är inte heller skillnaderna särskilt stora, vilket tyder på att medlemsavgifterna hålls nere oavsett var i landet idrottsföreningarna finns.

Träningsavgifter

Liksom i den tidigare RU finner vi i tabell 9 höga kostnader för träningsavgifter även i Jämtland-Härjedalen, där framförallt ridsport utmärker sig. Som vi tidigare har lyft fram, och delvis har fått bekräftat i våra diskussioner med aktiva och företrädare för ridsport, så kan de höga avgifterna relateras till kostnader för djurfoder, stallplatser, veterinärvård och den dagliga skötseln av hästar.

Tabell 9. *Kostnader för barnens (7–18 år) träningsavgifter fördelade på olika huvudidrotter.*

	Träningsavgifter	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	500	-
Basket	1 500	600
Fotboll	1 200	1 400
Friidrott	1 200	1 200
Gymnastik	2 200	2 300
Innebandy	1 000	1 200
Ishockey	4 000	4 100
Kampsport*	1 400	1 300
Konståkning	4 500	-
Längdskidor	500	-
Orientering*	0	-
Ridsport	11 000	10 400
Simidrott*	3 200	3 800
Skidskytte*	1 500	-
Tennis*	4 900	10 400
Övriga idrotter	600	1 900
Totalt	**2 400**	**3 500**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Om medlemsavgifterna generellt sett är låga gäller det motsatta för träningsavgifterna, vilket vi också tidigare har lyft fram. Framförallt ser vi höga träningsavgifter inom ishockey, konståkning, tennis och ridsport. Något förvånande ser vi relativt låga träningsavgifter inom alpinåkning. Detta kan delvis ha sin förklaring i att familjerna själva

står för en stor del av kostnaderna, exempelvis för liftkort, resor till fjällanläggningar, boende, utrustning och startavgifter, snarare än att föreningen tar ut höga avgifter. På så vis kan den formella träningsavgiften hållas låg, medan de totala kostnaderna ändå blir höga. Liksom för längdskidor och orientering så skulle en annan förklaring vara att dessa idrotter inte är lika beroende av specialiserade, utbildade tränare, utan har en väl fungerande träningsverksamhet som i hög grad är ideellt driven och därför inte driver upp kostnaderna.

Fortsätter vi och jämför resultat från denna Jämtland-Härjedalen-studie med RU, så ser vi att en majoritet av de undersökta idrotterna har liknande träningsavgifter som i RU. Tennis utgör här ett tydligt undantag, där avgiften i RU är drygt dubbelt så hög som i Jämtland–Härjedalen. Detta kan hänga samman med kortare resor till tävlingar, vilket minskar behovet av att ta ut höga avgifter. En liknande skillnad ses för basket, men i motsatt riktning, där träningsavgiften i Jämtland–Härjedalen är mer än dubbelt så hög som i RU. Det kan möjligen förklaras av att barn i tidig ålder ofta reser långt för att delta i cuper och seriespel både inom och utanför länet.

Läger/cuper

När det gäller läger- och cupkostnader framstår vinteridrotter i Jämtland–Härjedalen som särskilt kostnadskrävande (se tabell 10). Att kostnaderna i alpint, skidskytte och längdskidåkning är höga trots de relativt snösäkra förhållanden som brukar råda i Jämtland-Härjedalen, kan ha flera förklaringar. Dels kan behovet av variation och kvalitet i träningen göra att föreningar väljer andra backar och spår än de närmaste, vilket ökar reseutgifter samt kostnader för lift- och spårkort. Dels kan anläggningsrelaterade avgifter, preparering av pist och spår, liksom belysning vid tidiga/sena pass, påverka den totala kostnadsbilden.

Värt att notera är att läger- och cupkostnaderna för barn i ishockey i denna undersökning, tycks ligga på omkring hälften av nivån i RU. Detta kan möjligen förklaras av att cuper och tävlingar arrangeras på närmare håll eller att föreningarna i högre grad väljer regionala upplägg, vilket innebär färre övernattningar vilket tydligt begränsar boendekostnaderna. Anmärkningsvärt är även de låga eller obefintliga kostnaderna för simidrott och de höga kostnaderna för tennis. Uppgifter från kommuner och föreningar antyder att Jämtland har relativt få simhallar och att flera är i behov av renovering. Detta kan leda till att föreningar i större utsträckning planerar ”hemma-läger” eller intensiva träningsperioder i den ”egna” närliggande hallen, i stället för bortaläger. Något som minskar kostnader för resor och övernattningar. Det kanske också kan härledas till att simidrotten oftare arrangerar endags- eller helgarrangemang inom rimligt avstånd, vilket gör att föreningar kan välja bort övernattningar när bassängkapaciteten är knapp. Tillsammans kan detta bidra till att läger-posten blir låg eller obefintlig, även om delar av kostnaden i stället kan synas under andra kostnadsposterposter, exempelvis under posten träningsavgifter.

När det gäller tennisen verkar det även här finnas få anläggningar/banor att tillgå i länet, men till skillnad mot simidrotten så verkar detta resultera i högre omkostnader för läger/turneringar. Det kan hänga ihop med att banhyrorna i tennis stiger när det är ont om tider. Dessutom rymmer varje bana få spelare åt gången, vilket sannolikt gör att lag/grupper oftare behöver åka på läger och tävlingar, ibland med övernattning, vilket ökar kostnaderna för denna post. De låga resekostnaderna (se resultat nedan) tyder på att dessa läger ofta arrangeras i närområdet eller inom regionen.

Tabell 10. *Kostnader för barnens (7–18 år) läger/cuper fördelade på olika huvudidrotter.*

	Läger/Cuper	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	5500	-
Basket	1000	800
Fotboll	1000	1 200
Friidrott	500	1 000
Gymnastik	400	1 000
Innebandy	500	1 000
Ishockey	2000	3 600
Kampsport*	400	0
Konståkning	5000	-
Längdskidor	3000	-
Orientering*	400	-
Ridsport	1500	2 100
Simidrott*	0	2 100
Skidskytte*	3000	-
Tennis*	9 000	5 000
Övriga idrotter	300	1 000
Totalt	**2 100**	**1 700**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Utrustning

Liksom när det gäller kostnader för läger och cupverksamhet ser vi i tabell 11 att föräldrar till barn som utövar alpina idrotter samt skidskytte lägger anmärkningsvärt höga summor på utrustning. Här spenderas mer än dubbelt så mycket som inom den kostnadskrävande idrotten - ishockey. Att kostnaderna för utrustning är så höga är kanske inte förvånande med tanke på att man inom alpin idrott oftast behöver flera par skidor, pjäxor, hjälm, skydd och tävlingsdräkt. Allt detta måste i regel bytas ut nästan varje säsong allteftersom barnen växer. I skidskytte tillkommer, utöver skidor och pjäxor, framför allt kostnader för gevär och ammunition, vilket sannolikt bidrar till de höga totalkostnaderna. För de som satsar på tävlingsnivå tillkommer sannolikt också krav på att utrustningen ska hålla hög

kvalitet, vilket ofta innebär att billigare alternativ inte duger. Detta gäller säkerligen även för andra utrustningstunga idrotter i undersökningen, såsom ishockey, längdskidor och ridsport.

Tabell 11. *Kostnader för barnens (7–18 år) utrustning fördelade på olika huvudidrotter.*

	Utrustning	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	10 000	-
Basket	1 000	1 500
Fotboll	1 000	1 500
Friidrott	1 000	1 000
Gymnastik	500	500
Innebandy	1 000	1 500
Ishockey	5 000	5 200
Kampsport*	500	500
Konståkning	2 500	-
Längdskidor	5 000	-
Orientering*	500	-
Ridsport	2 500	2 100
Simidrott*	600	1 500
Skidskytte*	10 000	-
Tennis*	3 000	2 300
Övriga idrotter	1 500	1 000
Totalt	**2 800**	**1 700**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Vid en jämförelse med RU framstår utrustningskostnaderna för simning som betydligt lägre i Jämtland–Härjedalen-studien. En möjlig förklaring kan vara att simidrotten i regionen generellt sett inte präglas av elitsatsningar, vilket kan innebära lägre krav på dyr, högspecialiserad utrustning (t.ex. tävlingsdräkter/”tech suits”). I föreningar och lag med mindre elitbetoning tenderar sådana inköp att vara mer återhållsamma eller senarelagda. Samtidigt, liksom vi har flaggat för tidigare, bör resultat kopplat till simidrotten tolkas med viss försiktighet, då skillnader i urval, åldersfördelning och hur kostnader redovisas mellan studierna kan påverka jämförelserna.

Kläder

Liksom i RU ser vi i tabell 12 att kostnaderna för kläder utgör en av de minsta utgiftsposterna totalt sett. Detta gäller för båda studierna, där nivåerna dessutom är i stort sett identiska. Vidare framgår att kostnaderna för kläder inom ishockey, längdskidåkning och skidskytte ligger något högre än för övriga idrotter, även om

skillnaderna inte är särskilt stora. Noterbart är också de låga mediankostnaderna för alpint, basket, ridsport, simidrott och tennis. Till viss del kan dessa låga värden sannolikt förklaras av att klädkostnader i vissa fall har räknats in under utrustning, eftersom det ibland kan vara svårt att tydligt skilja mellan dessa poster.

Tabell 12. *Kostnader för barnens (7–18 år) kläder, fördelade på olika huvudidrotter.*

	Kläder	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	200	-
Basket	300	500
Fotboll	800	1000
Friidrott	600	500
Gymnastik	500	500
Innebandy	800	700
Ishockey	1000	1000
Kampsport*	500	400
Konståkning	800	-
Längdskidor	1100	-
Orientering*	500	-
Ridsport	0	0
Simidrott*	0	500
Skidskytte*	1000	-
Tennis*	0	700
Övriga idrotter	600	500
Totalt	**600**	**600**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Resor

Även om kostnaderna utgör en central utgiftspost, så syns i tabell 13 att resor[7] inte utgör en lika betydande kostnad för jämtländska föräldrar till barn som idrottar jämfört med föräldrar på riksnivå. När vi synar kostnaderna för resor i Jämtland-Härjedalen så är det speciellt vinteridrotterna, alpint, ishockey och skidskytte som sticker ut. När vi synar resekostnaderna i Jämtland-Härjedalen framgår att det framför allt är vinteridrotterna, alpint och skidskytte, som sticker ut. Som vi delvis har pekat på tidigare kan detta hänga samman med att tävlingar och träningsläger inom dessa idrotter ofta genomförs på orter som kräver längre bilresor, vilket bidrar till ökade kostnader. Även i ishockey ser vi höga

[7] I RU bad vi föräldrar uppskatta antal körda mil per vecka, medan vi i denna studien frågade föräldrarna om körda mil per år och lät svaren anges i intervall. Det gör årssiffrorna mer jämförbara med andra kostnader, med risk att de som kör flest mil i respektive kategori hamnar för "lågt" i skalan, så att genomsnittet blir lite lägre i Jämtland-Härjedalen-studien.

resekostnader, vilket möjligtvis kan härledas till att barnen behöver ha hjälp med att transportera all utrustning som de inte själva får med sig, men också att lagen ibland behöver resa längre sträckor för att möta motstånd på rätt nivå.

Tabell 13. *Kostnader för barnens (7–18 år) resor, fördelade på olika huvudidrotter.*

	Resor	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	3 500	-
Basket	300	2 700
Fotboll	1 100	2 400
Friidrott	1 100	1 000
Gymnastik	1 100	1 300
Innebandy	1 100	4 000
Ishockey	3 500	8 100
Kampsport*	1 100	2 700
Konståkning	1 100	-
Längdskidor	1 100	-
Orientering*	300	-
Ridsport	1 100	2 700
Simidrott*	1 100	3 000
Skidskytte*	3 500	-
Tennis*	300	5 100
Övriga idrotter	1 100	2 100
Totalt	**1 400**	**3 200**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Värt att notera är föräldrar i Jämtland-Härjedalen lägger betydligt mindre pengar på resor kopplat till olika lagidrotter, speciellt basket, men även inom kampsporter än vad föräldrar i övriga Sverige gör. En förklaring kan vara att lagidrotterna och kampsportföreningarna i Jämtland-Härjedalen jobbar mer intensivt med att arrangera läger och tävlingar/turneringar på hemmaplan. Detsamma verkar gälla för tennis som också visar på betydligt lägre resekostnader jämfört med RU. I detta sammanhang kan det vara passande att lyfta fram att det kan vara svårt att tydligt särskilja olika kostnadsposter från varandra, då vissa resekostnader kan vara inkluderade i föreningens totala avgifter och därmed indirekt tas ut genom träningsavgiften.

Köp/försäljning av produkter

Även om många föräldrar ger uttryck för en frustration över att de behöver sälja och ibland även köpa produkter (t ex underkläder, lotter, mat) för att hjälpa till att hålla nere kostnaderna för sina barns idrottande (se Hertting & Wagnsson, 2024; Wagnsson &

Augustsson, 2015), visar tabell 14 att de i praktiken inte verkar lägga överdrivet mycket pengar på sådana inköp, vare sig i Jämtland-Härjedalen eller i landet som helhet. Däremot framträder en viss skillnad mellan olika idrotter, där kostnaderna för innebandy, ishockey och konståkning är något högre än för övriga.

Tabell 14. *Kostnader i samband med köp/försäljning av produkter kopplat till barnens (7–18 år) idrottsförening, fördelade på olika huvudidrotter.*

	Köp/försäljning av produkter	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	0	-
Basket	100	0
Fotboll	600	500
Friidrott	500	0
Gymnastik	100	0
Innebandy	750	700
Ishockey	1000	1 000
Kampsport*	0	0
Konståkning	800	-
Längdskidor	500	-
Orientering*	0	-
Ridsport	500	200
Simidrott*	0	0
Skidskytte*	0	0
Tennis*	0	0
Övriga idrotter	0	0
Totalt	**300**	**200**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Övriga kostnader

När vi studerar resultaten kopplade till den avslutande kostnadsposten, övriga kostnader (t ex sjukvård, fysioterapeuter, gymkort), ser vi i tabell 15, att det är vanligast att föräldrar i Jämtland-Härjedalen inte har några kostnader alls i kategorin ”Övriga kostnader”, vilket medianvärdena tydligt visar. För de allra flesta idrotter ligger medianen på noll kronor, vilket betyder att mer än hälften av föräldrarna inte har några sådana utgifter. Detta skiljer sig något åt jämfört med resultaten från RU, där mer än hälften av föräldrarna, inom de flesta huvudidrotterna, uppgav att de hade övriga kostnader för sitt barns idrottande. Speciellt tydlig var detta inom ishockey, med ett medianvärde på 1 500 kronor jämfört med 0 i det Jämtland-Härjedalen-urvalet.

Tabell 15. *Kostnader för barnens (7–18 år) ”Övriga kostnader” fördelade på olika huvudidrotter.*

	Övriga kostnader	
Idrotter	**Jämtland-Härjedalen**	**RU**
Alpint	0	-
Basket	0	400
Fotboll	0	500
Friidrott	0	0
Gymnastik	0	100
Innebandy	0	500
Ishockey	0	1500
Kampsport*	0	0
Konståkning	300	-
Längdskidor	0	-
Orientering*	0	-
Ridsport	0	500
Simidrott*	0	500
Skidskytte*	0	-
Tennis*	400	500
Övriga idrotter	0	0
Totalt	**0**	**400**

*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med extra försiktighet då relativt få har uppgivit att deras barn har denna idrott som huvudidrott.

Kostnadsposter uppdelat på kommunnivå för respektive huvudidrott

För att se hur kostnaderna skiljer sig mellan olika poster i kommunerna jämfördes de olika kostnadsposterna för huvudidrotten i varje kommun.

Tabell 16. *Kostnader för respektive huvudidrott uppdelat på kostnadsposter och kommun.*

Kommun	Antal	Medlemsavgift	Träningsavgift	Läger	Utrustning	Kläder	Bensin/drivmedel	Lotter	Övrigt	Totalt
Berg	32	200	500	500	1 000	500	2 300	400	0	5 400
Bräcke	36	300	600	1 000	1 000	100	3 500	400	0	6 900
Härjedalen	44	300	0	1 000	4 000	500	1 100	0	0	6 900
Krokom	212	400	1 000	1 000	2 000	700	1 100	500	0	6 700
Åre	126	300	500	1 000	2 000	500	1 100	100	0	5 500
Östersund	740	300	2 000	1 000	1 500	600	1 100	500	0	7 000

Övriga[8]	47	200	0	0	1 000	600	1 100	500	0	3 400
Total	**1 237**	**300**	**1 400**	**1 000**	**1 500**	**600**	**1 100**	**500**	**0**	**6 400**

I tabell 16 märks att kostnadsposterna för medlemsavgifter är relativt jämna mellan kommunerna, medan träningsavgifterna skiljer sig ganska markant. Här sticker framförallt Östersunds kommun ut med de högsta träningsavgifterna, medan övriga kommuner (bland annat Ragunda och Strömsund) inte tycks ha några nämnvärda sådana kostnader. Även lägerkostnaderna är tämligen jämna mellan kommunerna, där de flesta uppger utgifter på omkring 1000 kronor om året för denna typ av verksamhet. Vad gäller kostnader för utrustning så verkar det som om föräldrar i Härjedalens kommun spenderar mest resurser på denna post, följt av Åre och Krokom kommun. För kläder är kostnadsnivåerna relativt likartade oavsett vilken kommun man tillhör, med undantag för Bräcke, där föräldrarna rapporterar mycket låga utgifter. Samma kommun utmärker sig även vad gäller resekostnader, men i motsatt riktning. Här spenderas ungefär tre gånger så mycket på resor som i de flesta andra kommuner i Jämtlands län. Även föräldrar i Bergs kommun har relativt höga resekostnader, mer än dubbelt så höga som i exempelvis Östersund eller Åre kommun. Kostnader relaterade till lotterier är genomgående låga och visar små variationer mellan kommunerna. Även övriga utgifter är låga och uppvisar en mediankostnad på noll kronor.

Föräldrarnas upplevelser av kostnaderna

I enkäten fick föräldrarna ta ställning till hur de på en skala 1–10 (1–3 = Låg kostnad, 4-7 Medelhög kostnad och 8-10 = Hög kostnad) upplever kostnaderna för att deras barn ska kunna hålla på med sin huvudsakliga idrott.

[8] *På grund av det låga antalet svarande i kommunerna Ragunda och Strömsund slogs dessa samman och bildade kategorin ”Övriga”.*

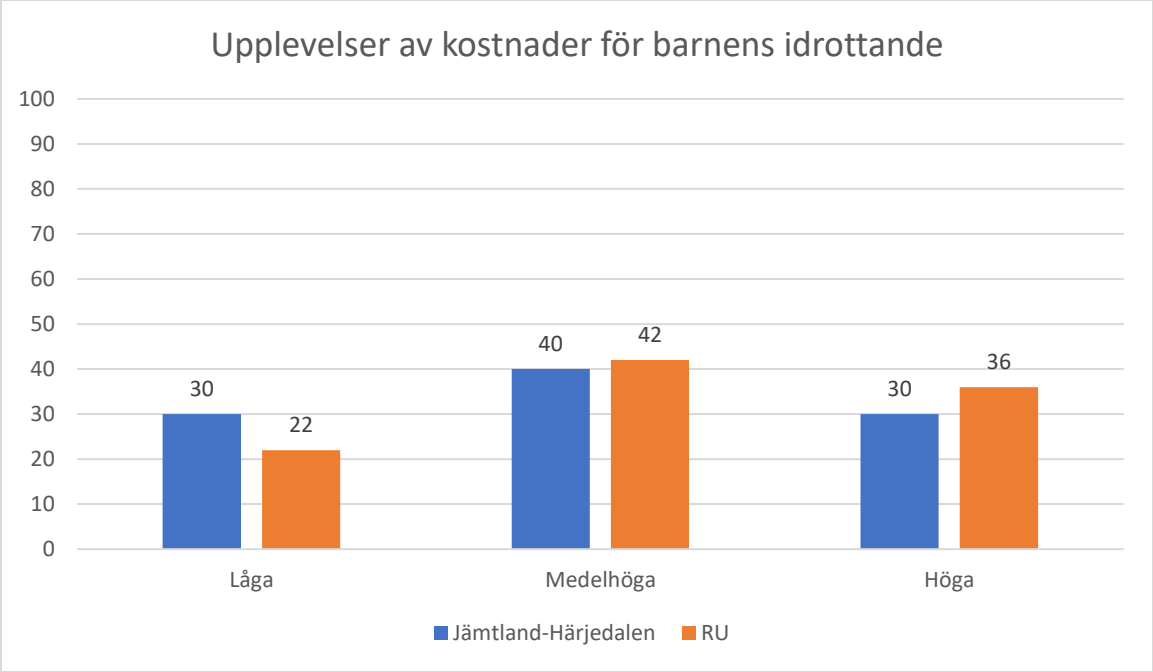

Figur 1. *Föräldrarnas upplevelse av kostnader för sina barns idrottande uppdelat på Jämtland-Härjedalen-studien och Riksundersökningen (RU).*

Liksom i RU visar figur 1 att den största andelen föräldrar i Jämtland-Härjedalen upplever kostnaderna som medelhöga, medan cirka en tredjedel ser dem som höga respektive låga. Det finns med andra ord en liten övervikt åt det dyrare hållet, men inte i den utsträckning man ibland kan tro när idrottskostnader diskuteras bland föräldrar. En möjlig förklaring är att många upplever att de får god valuta för pengarna, trots betydande utgifter, vilket kan mildra upplevelserna av kostnaderna relativt sett.

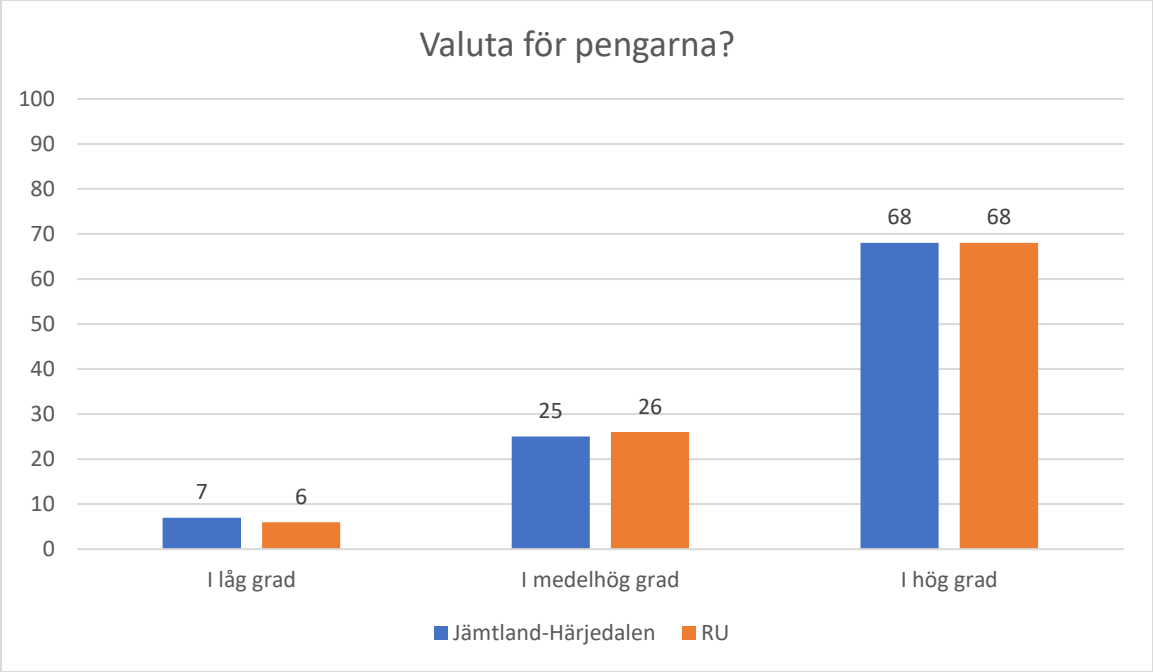

Figur 2. *Föräldrarnas svar på frågan om de upplever att de får valuta för pengarna de spenderar på sina barns idrottande, uppdelat på Jämtland-Härjedalen-studien och Riksundersökningen (RU).*

När vi frågade föräldrarna om de upplever att de får valuta för pengarna visade det sig återigen att svaren var i stort sett identiska vid en jämförelse mellan Jämtland-Härjedalen-studien och RU. Det visar sig att en klar majoritet upplever att de i hög grad får valuta för pengarna, där endast 7 procent upplever att de i låg grad får valuta för pengarna (se figur 2). Här kan det vara bra att ha med sig att trots att många verkar tycka att idrotten är värd kostnaden betyder det inte per automatik att man är nöjd med verksamhetens innehåll. Föräldrarna kan uppleva att de får en hög valuta för pengarna samtidigt som de efterfrågar bättre ledarskap, kommunikation och en tydlighet vad pengarna används till.

Vad driver på kostnaderna?

För att belysa vad föräldrarna i Jämtland-Härjedalen-studien uppfattar som kostnadsdrivande inom barn- och ungdomsidrotten analyserade vi enkäternas fritextsvar, där föräldrarna fritt kunde beskriva sina erfarenheter. Dessa kategoriserades sedan där följande kategorier framkom:

Den goda föräldern” och ambitionshetsen

Flera föräldrar beskriver hur en ambitionshets driver upp kostnaderna. Man vill vara den som ger sitt barn de bästa chanserna, samtidigt som andras val sätter press på föräldragruppen. Detta blir särskilt betydelsefullt eftersom föräldraskapet ofta indirekt

bedöms utifrån hur väl barnen lyckas inom olika prestationsområden, där speciellt idrotten sticker ut (Coakley, 2011). När ambitionsnivån skruvas upp och normaliseras blir dyra extraträningar och resor snabbt till ”måsten”. Förväntningar byggs upp både inom laget men även mellan föräldrarna, eller som en förälder uttrycker det: *”Vissa cuper genomförs på platser långt bort och där föräldrar förväntas skjutsa. Mycket camper mm utanför föreningens regi som det upplevs finnas en förväntan att man deltar på. Blivit en osund kultur kring match-camper och läger. Småknattar (10-11 år) reser runt i Europa på match-läger och olika select-event.”* På samma tema beskriver en annan förälder hur gruppen sätter normen även när det blir dyrt: ”*Fotboll är förknippad med lite kostnader om man har ligaspel i närheten, men så fort man ska vara med längre bort på cuper och annat ligaspel kostar det mer. Inget man som förälder kan styra över utan gruppen avgör*”. Det verkar således som föräldrarna själva är med och bidrar till denna hets. I linje med ”den goda förälderns” ambitioner vill man ge sina barn de bästa förutsättningarna att lyckas i sin idrott: ”*Så länge sonen vill så behöver nivån vara hög***”** och: *”Jag stöttar mina barn fullt ut med de idrotter de vill hålla på med***”,** vilket gör det svårare att avstå från kostnadsdrivande aktiviteter även när hushållets ekonomi är ansträngd.

Cuphelger och långa resor som äter budgeten

Att åka på cuper och läger skapar oftast goda minnen, både för föräldrar och barnen, men skapar samtidigt ett tryck som gör att kostnaderna snabbt skenar. När ”alla” ska åka, och när bilden av den goda föräldern kopplas till att ge barnen ”hela paketet”, blir cuphelger lätt ett måste. Då stannar det oftast inte bara vid anmälningsavgiften, utan omfattar även utgifter för resor, mat och boende, samt ibland även outtalade krav på att minst en förälder följer med. Som en förälder skriver: *”Mycket camper mm utanför föreningens regi som det upplevs finnas en förväntan att man deltar på. Blivit en osund kultur kring match-camper och läger” och* ***”****Cuper flera mil bort har vi inte råd med bensin att åka till”.* Ytterligare en förälder beskriver indirekt att det är de vuxna snarare än barnen som styr vart de ska åka på läger, speciellt när barnen är yngre: *”Cuper långt borta när de är unga kan man hoppa över, barnen vet ändå inte var de är utan kan åka i närområdet lika gärna.”* I samma anda anser vissa föräldrar att resorna är onödigt långa, och att man lika gärna kan anordna matcher i närheten av den egna föreningens hemvist: *’’Resorna för matcher är alldeles för långa. Sveg–Strömsund. Närmare med tex Sveg–Mora.”*

Utrustningshets

I flera idrotter dominerar utrustningen kostnadsbilden även när föreningsavgiften är låg. I materialsporter såsom, ishockey, skidskytte och alpint sticker kostnaderna för kläder och utrustning snabbt iväg: ”Det är inte verksamheten som kostar. Det är utrustningen som är kostsam**”** och där flera föräldrar är tydliga med att problematiken inte direkt kan kopplas till föreningens verksamhet: ”Kostnaderna är främst förknippade till skor. Svårt för föreningen att påverka.” Trycket förstärks när man vill tävla på högre nivå: ”Låga kostnader hos förening. Höga materialkostnader för att kunna konkurrera på USM/JSM-

nivå," liksom i sammanhang där föreningen bekostar delar av startkostnaderna, men ändå leder till höga kostnader: "Det som kostar mest är utrustning. Klubben har låga avgifter och betalar startavgifter."

Försäljningskrav - de "dolda" avgifterna

Försäljningskrav framstår för många föräldrar som avgifter i förklädnad, särskilt för familjer som saknar ett stort nätverk att sälja till. Det skapar både en tidsmässig och ekonomisk press på föräldrarna: "*Medlemsavgiften är relativt låg, men det är kravet på volontärarbete som ställer till det*" Liksom i tidigare undersökningar om kostnader i barn- och ungdomsidrotten (Wagnsson & Augustsson, 2015; Hertting & Wagnsson, 2024) lyfter många föräldrar fram denna post som särskilt påfrestande. En förälder efterlyser att denna "dolda" kostnadspost synliggörs: "*Ni har inte tagit med den jobbigaste biten nämligen all försäljning av bingolotter, rabatthäften, korvkassar, toapapper mm mm. Det är för mig personligen en stor belastning med tre barn i sammanlagt i 8 olika sportaktiviteter*". En annan förälder tydliggör omfattningen: "*Vi jobbar också på damlagets hemmamatcher, säljer fika vid egna lagets sammandrag samt jobbar vid sex tillfällen á tre timmar med att städa en såg*". Kraven på engagemang leder för vissa föräldrar också till direkta kostnader där de känner sig mer eller mindre tvingade att köpa sig fria från detta "frivilliga" arbete: "*Mycket pengar försvinner i saker som t.ex att köpa sig fri från arbetsuppgifter.*" eller som en annan förälder skriver: "…tvång på X antal arbetsinsatser (500kr om man inte kan avsätta helkvällar för att jobba för [föreningens] A-lag)".

Bekostande av seniorverksamhet

Föräldrar ger uttryck för att de inte tydligt kan se hur avgifter och försäljning omsätts i barnens egen verksamhet. Istället upplever många att det är barn- och ungdomslagen som får finansiera seniorernas verksamhet: "Barn ska inte finansiera vuxenidrotten vilket det är i många klubbar." En annan förälder poängterar samma sak samtidigt som hen vill se en omprioritering av resurserna: *"Föreningarna ska satsa på ungdomar inte A-lag i hockey och fotboll. Tror att en hel del pengar försvinner till A-lagen."*

Barnens glädje och egna ambitioner

I många svar framstår barnets motivation och trivsel som den primära drivkraften bakom föräldrars val och betalningsvilja så upplevs kostnaderna som mer meningsfulla: "Barnet vill träna på den nivån som är nu" och "Vill att barnen ska ha roligt". För vissa blir viljan också ett argument för att hålla behålla ambitionsnivån: "Så länge sonen vill så behöver nivån vara hög" skriver en förälder" och en annan: "För att mitt barn ska gilla att åka skidor så vill hon ha fart. Det kräver högre ambition". Samtidigt betonar andra föräldrar vikten av gränssättning och någon form av verklighetsförankring: Samtidigt menar några

föräldrar att man behöver sätt tydliga gränser för vad hushållet mäktar med: ”Vill att mitt barn ska utvecklas i sitt idrottande så jag och barnets far betalar, men det får å andra sidan inte bli så mycket dyrare”.

Som synes pekar föräldrarna på flera olika faktorer som de anser driver kostnadsutvecklingen. Faktorer som de själva, direkt eller indirekt är med och bidrar till eller till och med ansvarar för, men också faktorer som ligger utanför deras kontroll och som kan kopplas till barnens egna ambitioner eller till organisatoriska och strukturella villkor. Vad som blir intressant att fråga om, och som vi tar upp i nästa del av rapporten, är om föräldrarna upplever att kostnaderna faktiskt går att påverka, och i så fall hur?

Hur minska kostnaderna?

Aktivt jobb bland föreningar?

Med utgångspunkt i den tydliga kostnadsökning som har skett på riksnivå (se Hertting & Wagnsson, 2024)[9] finns det anledning att se över om, och i så fall hur föreningar försöker minska kostnaderna för idrottande barn- och ungdomar, samt om uppfattningarna skiljer sig mellan föräldrar i Jämtland-Härjedalen och i landet i helhet. Vi frågade därför föräldrarna om deras huvudförening jobbar aktivt för att få ner kostnaderna för barnens idrottande. Svarsalternativen var följande: 0 = Vet ej, 1= Nej, inte alls, 2= Ja, i låg grad, 3 = Ja, i ganska hög grad, 4 = Ja, i hög grad och 5 = Ja, i mycket hög grad.

[9] Eftersom ambitionen i första hand var att jämföra Jämtland-Härjedalen med riksdata från 2023 redovisar vi inte utvecklingen över tid här. Den genomgången finns utförligt i vår studie från 2024. Därtill är underlagen i vissa huvudidrotter (basket, friidrott, simidrott och tennis) för små för en rättvis jämförelse.

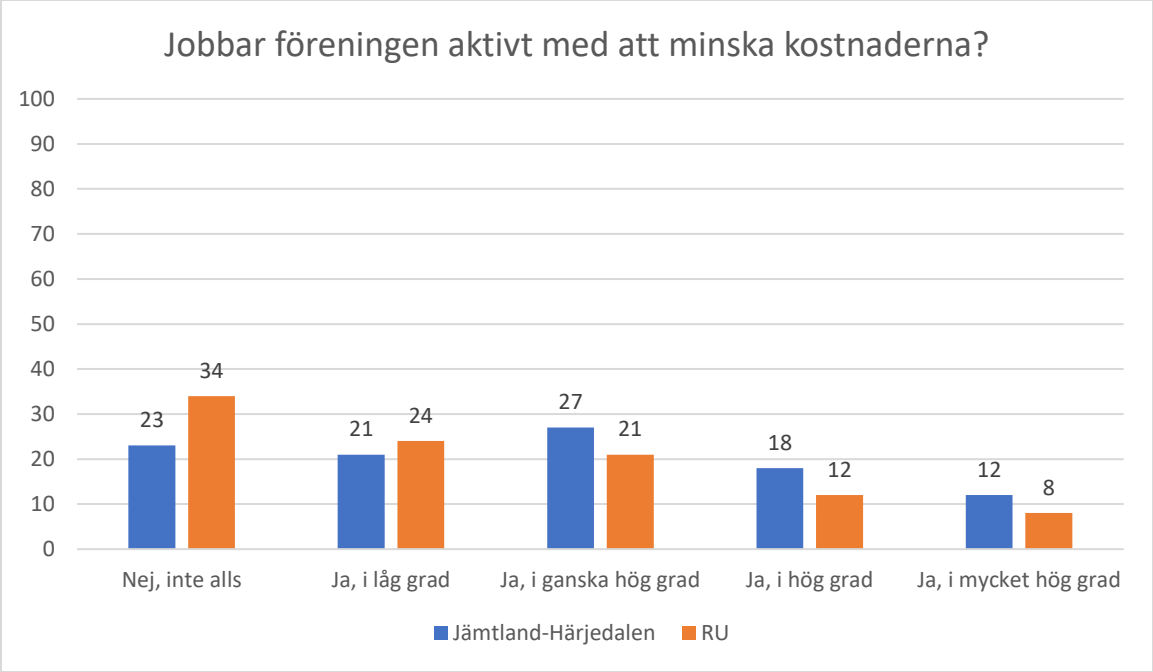

Figur 3. *Föräldrarnas upplevelse av i vilken grad föreningarna jobbar aktivt i barnens huvudidrott med att sänka kostnaderna.*

Av de föräldrar i Jämtland-Härjedalen-studien som har kännedom om föreningens arbete svarade en majoritet (56 %) att föreningen att i ganska hög grad till mycket hög grad arbetar aktivt för att sänka kostnaderna (se figur 3). Jämfört med RU skiljer sig alltså resultaten något, där andelen som anser att föreningarna arbetar för att sänka kostnaderna är 15 procentenheter högre i Jämtland-Härjedalen än i RU. Detta tyder på att föreningarna i Jämtland-Härjedalen generellt har en mer utarbetad strategi för att sänka kostnaderna än i riket som helhet. Det verkar dock finnas en potential att göra mer, då endast en tredjedel (30%) upplever att föreningen i hög eller mycket hög grad försöker minska kostnaderna för barnens och ungdomarnas idrottande i föreningen.

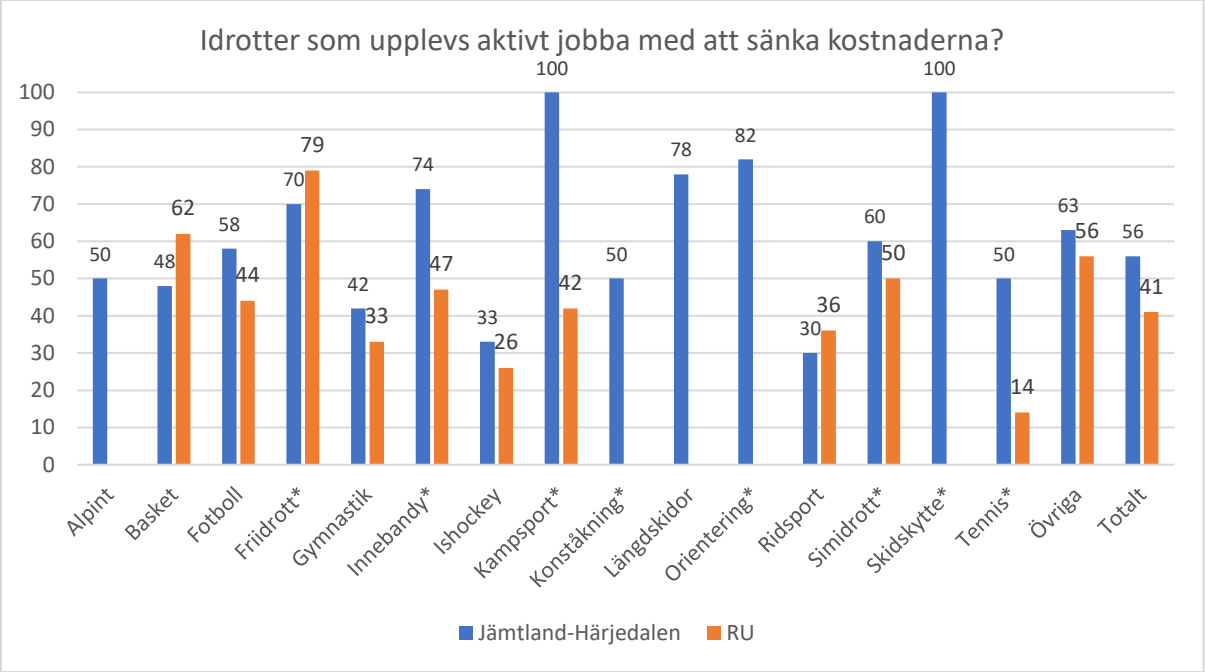

Figur 4. *Andelen föräldrar som i hög grad upplever att föreningarna arbetar aktivt med att minska kostnaderna, uppdelat på olika huvudidrotter.*
*Kostnaderna kopplade till dessa idrotter bör tolkas med väldigt stor försiktighet då de hade ytterst få svarande på denna fråga.

Om vi ser till hur föräldrarna uppfattar att föreningarna arbetar med att sänka kostnaderna inom de olika huvudidrotterna framgår det i figur 4 att friidrott, innebandy, kampsport, längdskidåkning, orientering och skidskytte upplevs ligga i framkant. Föreningar inom gymnastik, ishockey och ridsport tycks däremot inte arbeta lika aktivt med denna fråga. Resultaten för vissa enskilda idrotter bör dock tolkas med stor försiktighet eftersom antalet svarande är mycket lågt. Återigen ser vi att föreningarna i Jämtland–Härjedalen generellt upplevs vara bättre på att arbeta mycket aktivt med att sänka kostnaderna än föreningar i riket som helhet.

Föräldrarnas förslag på åtgärder

På samma sätt som tidigare så analyserades föräldrarnas fritextsvar för att få en bild av vilka åtgärder som de bedömer kan, och själva vill, sänka kostnaderna. Här framkom följande temaområden:

Billigare cuper och läger som norm

Föräldrarna beskriver hur cup- och lägerkulturen lätt går från att vara en rolig aktivitet för barnen till en dyr norm. Flera vill därför återskapa en enklare norm med närhet, färre resdagar och billigare upplägg. Samtidigt pekar man på konkreta val som dämpar notan utan att sänka kvaliteten: ”Lägre ambitionsnivå men bibehållen kvalitet. T.ex under läger bo i stuga istället för hotell.” och ”Ja, deltagandet och därmed kostnaden för läger och

/cuper kan minska.” I praktiken handlar det ofta om att prioritera närområdet och enklare boende framför långresor och hotell, inte att ta bort upplevelsen.

Samåkning och smart planering

Resorna är ofta den största, och samtidigt svåraste, kostnaden att komma åt. Därför efterfrågar många föräldrar smartare gemensamma upplägg: *”Inkluderande, billig, låga kostnader, samåkning - ger bra gemenskap i föreningen.”* Föreningen pekas ut som en central aktör som man tycker bör styra upp logistiken, inte minst vid övernattningar: ”Klubben kan bli bättre på gemensamma resor och boende vid tävlingar på andra orter som kräver övernattning.” I praktiken handlar det om att byta enskilda bilresor mot kollektiva lösningar: ”Medlemsavgifterna borde räcka till buss på matcher”, annars landar detta på föräldrarna, som mer eller mindre känner sig tvingade att köra.

Begagnat och utrustningsbanker

Många pressar kostnaderna med hjälp av andrahandsköp: ”*Vi har även låga kostnader… eftersom vi köper i princip all utrustning begagnat.”* och vill se enklare lösningar för att byta och låna, där man föreslår att föreningarna stöttar upp med en kanal för bytestillfällen: ***”****Vidare så skulle föreningar kunna sätta upp ett mer självklart forum för byte av utrustning, Tradera har varit vår räddning…****”***. En annan förälder är inne på samma sak: ***”****Det finns enorma möjligheter… hålla ner kostnader i form av föreningsloppis / bytesdagar m.m****”***. En del föräldrar har även förslag på att man kan skapa jämlikhet via lagkassan: *”…klubb kläder/träningskläder ska tas av lagkassa för att alla ska få samma förutsättningar…”.*

Slopa säljtvång

Säljuppdrag upplevs ofta som dolda avgifter, där flera föräldrar skulle vilja att det vore enklare att köpa sig fria från frivilligt arbete: ”*Hellre betala lite mer för att slippa försäljningarna*” och ”*Jag betalar hellre en högre träningsavgift direkt till klubben än säljer lotter (eller motsv) där bara en viss andel går tillbaka till föreningen*.” I sammanhanget är det dock viktigt att uppmärksamma att många föräldrar visar uppskattning mot att engagera sig ideellt, där man också inser värdet av detta för att hålla ner kostnaderna: ”*Vår förening samlar in pengar ideellt för att ingen ska behöva betala för sin idrott*”.

Tydlig penningspårning

Flera föräldrar skriver att betalningsviljan finns under förutsättning att pengarna faktiskt går till barn- och ungdomsverksamheten: ”*Det ska vara tydligare att de pengar vi betalar/jobbar för går till våra grabbar och inte huvudföreningens kostnader.”* och ***”****Barn ska inte finansiera vuxenidrotten vilket det är i många klubbar.****”*** Andra föräldrar efterlyser en större tydlighet: ”*Oklart vart pengarna gå då jag tror klubben äger planen****.”*** där man efterfrågar en tydlig strategi för hur man redovisar de resurserna som man drar in till föreningen och respektive lag *”En enkel, regelbunden redovisning per lag/åldersgrupp (träningstider, ledarutbildning, cuper, utrustning) efterfrågas*”.

Offentligt stöd och anläggningspolitik

Föräldrarna lyfter även att kostnaderna skulle kunna sänkas om det offentliga stödet skulle öka: ”*Önskar att staten kunde bidra mer till föreningsliv eller kommuner betala ut lite till föreningar…*”**.** Särskilt vill man att stödet prioriteras till de dyra idrotterna så att kostnader kan sänkas och fler barn utöva sin idrott*: ” Kompetensen på ridlärare kan inte sänkas, så kommunen borde ge stöd åt ridskolor så att kostnader kan sänkas och fler barn kan rida.”* Även betydelsen av att få statliga medel uppmärksammas: Tänk om vår kommun kunde få bidrag till att bygga en simhall i vår del av kommunen…”

Rimlig ambitionsnivå i yngre åldrar

Många föräldrar vill bromsa allt för tidiga elitsatsningar, och då inte för att sänka kvaliteten, utan för att hålla kostnaderna nere i de yngre åldrarna och behålla fler barn längre. En del föreningar har redan alternativa spår: ”*Föreningen erbjuder idag grupper med lägre ambitionsnivå och därmed lägre kostnader än de vi har valt för våra barn*.” Samtidigt efterlyser flera ett tydligare glädjefokus som motvikt till resultathetsen och dyra långresor: ”*Mitt barn spelar för glädje… Ungarna vill bara träffas spela och ha kul. Krävs inte flera stora cuper eller event.”*

Kostnader för kommersialiserad idrott

Det råder ingen tvekan om att idrotten, och särskilt tävlingsidrotten, har blivit allt mer kommersialiserad. Denna utveckling märks även inom barn- och ungdomsidrotten, där allt fler föräldrar väljer att betala för sina barns deltagande i olika typer av kommersiella idrottsaktiviteter. Det kan handla om företag som erbjuder egna träningsupplägg, men även föreningar som tar betalt för extra tjänster utöver de ordinarie medlems- och träningsavgifterna.[10]

När vi ställde frågan om barnen någon gång under året deltagit i **kommersialiserad idrott** svarade **51%** (592 st)”Ja” (se tabell 17). I RU var motsvarande andel 58%. Det skiljer sig alltså inte nämnvärt mellan de olika studierna. När vi jämför hur mycket föräldrarna spenderar i mediantal för sina barn i kommersialiserad idrott, så visar det sig att föräldrarna i Jämtland-Härjedalen spenderar nästan lika mycket som i övriga landet.

Tabell 17. *Kostnader för barnens deltagande i kommersialiserad idrott, uppdelat på Jämtland- Härjedalen-studien och Riksundersökningen (RU).*

	Jämtland-Härjedalen	RU
Medianvärde	2 000	2 100

[10] Exempel på sådana former är att betala extra för ett ledarlett träningspass som sker inom ramen för föreningens verksamhet, eller att föreningen anlitar andra större klubbar (t.ex. Liverpool FC) för att hålla i fotbollsskolor i samarbete med lokala idrottsföreningar.

Medelvärde	3 600	4 500
Maxvärde	100 000	260 000
Minvärde	100	200

Kostnader för kommersialiserad idrott för barn i huvudidrotten

Liksom i Riksundersökningen har vi även valt att redovisa kostnaderna för kommersialiserad idrott för respektive huvudidrott.

Tabell 18. *Kostnader för barnens idrottande i kommersialiserad idrott, uppdelat på olika huvudidrotter och undersökningar.*

Huvudidrotter	Jämtland-Härjedalen	RU
Alpint	2 800	-
Basket	2 000	2 900
Fotboll	1 500	2 100
Friidrott*	1 000	2 100
Gymnastik	1 000	1 700
Innebandy*	2 000	2 600
Ishockey	5 000	5 200
Kampsport*	1 000	800
Konståkning*	4 000	-
Längdskidor	2 000	-
Orientering*	1 000	-
Ridsport	2 000	2 100
Skidskytte*	2 000	-
Simidrott*	1 500	2 300
Tennis*	3 000	5 200
Övriga idrotter	2 000	2 100
Totalt	**2 000**	**2 100**

I tabell 16 framgår att föräldrar i Jämtland-Härjedalen lägger störst belopp på kommersialiserad idrott inom alpint, ishockey, konståkning och ridsport. Lägst utgifter ses för gymnastik, friidrott, kampsport och orientering. Jämfört med RU-undersökningen spenderas tydligt mindre inom friidrott och tennis, medan nivåerna i övriga huvudidrotter är i stort sett desamma.

Kostnader för olika former av kommersialiserade aktiviteter

För att få en bild av vilka kommersialiserade idrottsaktiviteter föräldrar betalar för bad vi dem kryssa i alla alternativ som varit aktuella det senaste året: 1) Idrott där man betalar separat terminsavgift (t ex Knatteskutt, dansstudio; Leos Sports Kidz) 2) Campverksamhet i Sverige (t ex Stadium Sports Camp, Sweden Sport Academy 3) Campverksamhet

utomlands, 4) Extra träningar mot betalning (t ex extra teknikträning) och, 5) Idrottsläger under lov, anordnade av föreningar i samverkan med andra aktörer (t.ex. internationella klubbar).

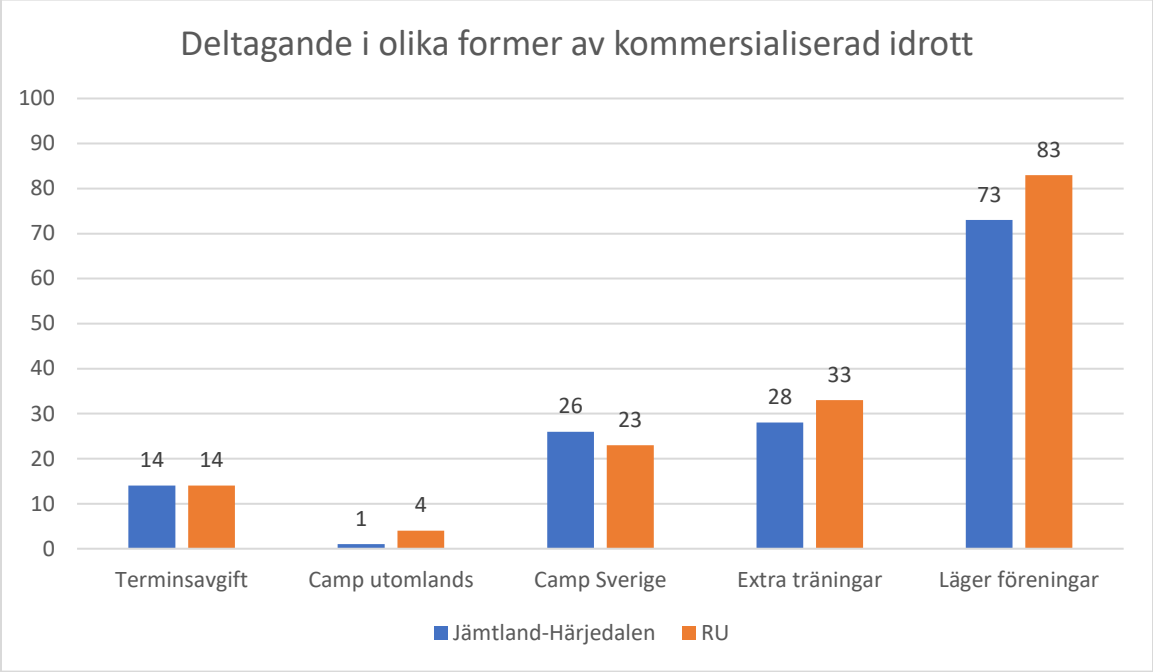

Figur 7. *Andel deltagande barn i olika former av kommersialiserad idrott, uppdelat Jämtland-Härjedalen-studien och Riksundersökningen (RU).*

I figur 7 ser vi att andelen barn som deltar i de olika formerna av kommersialiserad verksamhet i stort liknar varandra vid en jämförelse mellan denna Jämtland-Härjedalen-studien och Riksundersökningen. Studerar vi de enstaka formerna av aktiviteter visar det sig att majoriteten av föräldrarna betalar för idrottsläger under lov som arrangeras av föreningar i samverkan med externa aktörer (t ex internationella klubbar såsom AC Milan och Liverpool FC). Denna gråzon av kommersialisering kan vara positiv om delar av överskottet (om något) stannar i föreningen. Samtidigt utmanas den ideella strukturen, då uppdraget blir otydligt för ideellt arbetande föräldrar. Arbetar man i för föreningen eller för en kommersiell partner? Ser man till hur många föreningar i Jämtland-Härjedalen som samarbetar med externa aktörer framstår det som att de är relativt få. Det finns därför skäl att tro att denna svarskategori även omfattar läger- och lovaktiviteter som arrangeras av föreningarna själva. I så fall innebär det att ett eventuellt överskott stannar inom föreningen. Oavsett så kräver denna typ av verksamhet ofta en extra avgift för deltagande utöver medlems- och träningsavgifterna. Målet är oftast att generera intäkter till föreningen, vilket i förlängningen kan komma medlemmarna till gagn. Samtidigt har inte alla barn möjlighet att delta i dessa aktiviteter om kostnaderna för lägren blir för höga. Föräldrar i tidigare studier har påtalat att detta riskerar att leda till att en del barn slutar idrotta (se Hertting & Wagnsson, 2024).

Ser vi till de andra formerna framgår det att närmare en tredjedel har betalat extra för att få hjälp och stöttning i sin träning. Den här utgiftsposten är dock problematisk. I RU framkom att vissa föräldrar upplever en press att betala för den här typen av aktiviteter för att barnet ska ha större chans att bli uttagen till vissa lag eller speciella satsningar, vilket innebär en risk att kostnaderna för barnets idrottande drivs upp i onödan och till och med kan äventyra hushållets ekonomi.

När vi tittar på mer uttalat kommersiella former av idrottsverksamhet framgår det att relativt få barn deltar i läger utomlands. Det är kanske inte särskilt överraskande, då dessa läger ofta innebär betydande kostnader för familjerna. Däremot ser vi ett större deltagande i läger som arrangeras i Sverige, där drygt en fjärdedel (26%) av de jämtländska föräldrarna uppger att deras barn har deltagit under året.

Verksamheter som mer direkt konkurrerar med, eller vill fungera som alternativ till idrottsföreningarnas egna aktiviteter där terminsavgifter tas ut tycks inte locka en speciellt stor andel av barnen (14%). Det verkar därför som att dessa aktörer i nuläget inte utgör något större hot mot föreningsidrotten. Verksamheterna riktar sig dessutom främst till yngre barn, oftast upp till omkring sju års ålder.

Sammantaget visar resultaten att den kommersialiserade idrotten i Jämtland-Härjedalen, liksom i övriga Sverige i stor utsträckning sker i eller nära samarbete med föreningsidrotten, snarare än utanför den. Detta tyder på att föreningarna fortfarande

utgör den centrala arenan för barns idrottande, men också att ekonomiska trösklar riskerar att växa, särskilt för familjer med begränsade resurser.

Införandet av Fritidskortet

Några veckor före färdigställandet av denna rapport infördes det så kallade Fritidskortet för barn i åldrarna 8–16 år. Syftet med kortet är att ge möjlighet till en aktiv och meningsfull fritid, oavsett familjens ekonomiska situation och kan användas för att betala avgifter hos de föreningar och kulturskolor (t ex idrottsföreningar, dans- eller musikskolor) som är anslutna till Fritidskortet. Vårdnadshavare använder kortet genom att logga in på fritidskortet.se, välja barn och mottagare/förening/skola och sedan betala avgiften. Pengarna betalas därefter ut inom några dagar, och om avgiften är högre än 500 kronor betalar man mellanskillnaden själv. Har hushållet erhållit barnbidrag förra året är man berättigad till 2000 kronor.[11]

Debatten om införandet av Fritidskortet har stundtals varit intensiv där både för- och nackdelar med dess införande har förts fram. För att få en bild av hur föräldrar, de som berörs mest ekonomiskt, ser på reformen ställde vi två frågor: hur de ställer sig till införandet av kortet och om de kan tänka sig att ansöka om ett sådant kort, samt en öppen uppföljande fråga.[12]

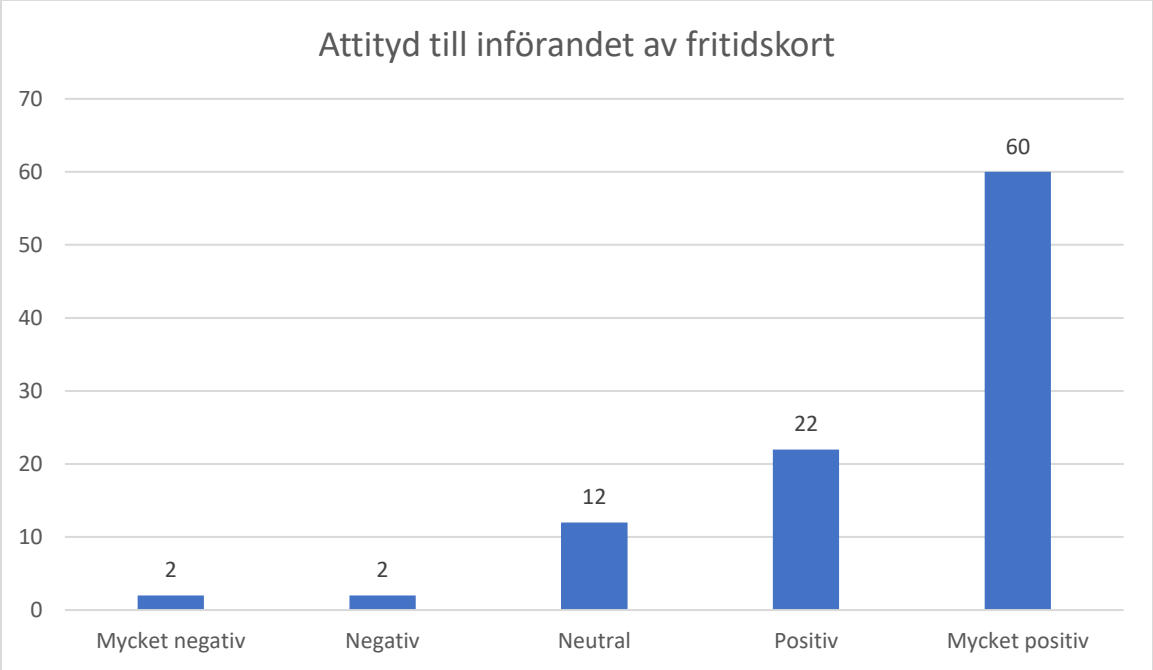

[11] https://fritidskortet.se/

[12] Frågorna ställdes innan Fritidskortet började erbjudas (september 2025).

Figur 5. *Föräldrarnas attityd till införandet av Fritidskortet.*

I figur 5 kan vi utläsa att en övervägande majoritet (82 %) är positiva eller mycket positiva till införandet av Fritidskortet, och följaktligen är endast en liten andel (4 %) negativa till det.

På uppföljningsfrågan som ämnar att fånga in om de kan tänka sig att ansöka om Fritidskortet, så svarar över två tredjedelar (65%) att de kan tänka sig detta (se figur 6). Vi ser alltså en i allmänhet väldigt positiv inställning till Fritidskortet och där flera tänker sig nyttja det.

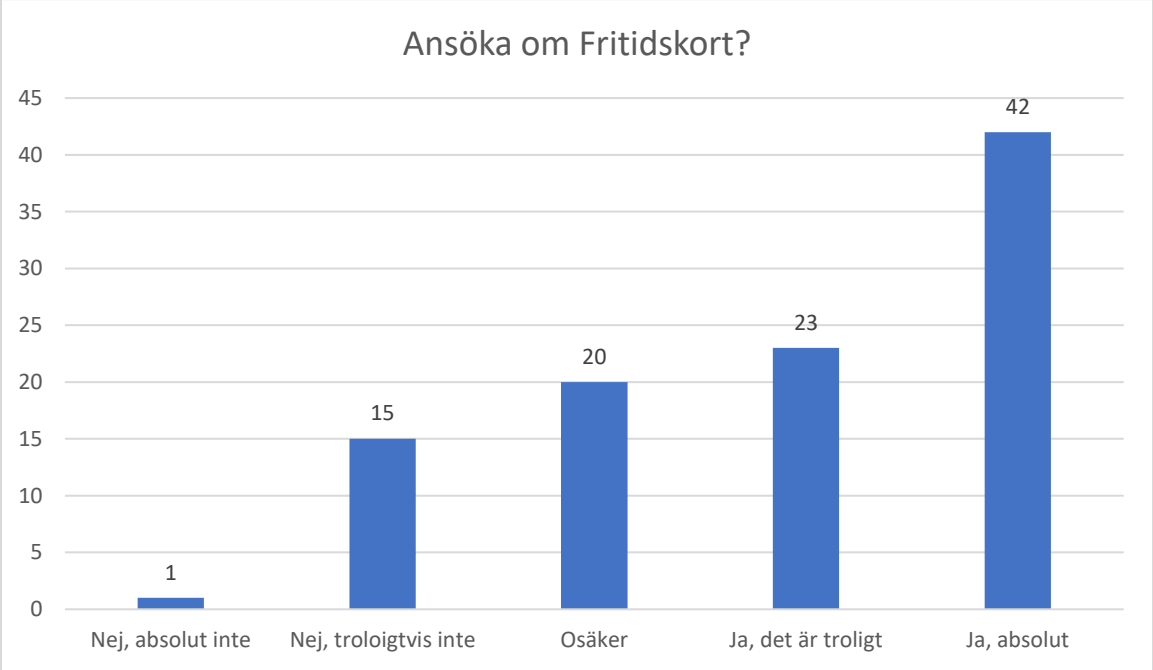

Figur 6. *Svaret på frågan om föräldrarna skulle kunna tänka sig ansöka om Fritidskortet.*

I den öppna frågan där vi frågade om föräldrarnas synpunkter om Fritidskortet mer generellt, så får vi ta del av varför de ställer sig positiva till kortet men också vad de ser för farhågor med det.

När det gäller de **positiva aspekterna** kan dessa delas in i följande temaområden:

Mindre klassfråga och mer rättvist

Fritidskortet uppfattas som ett praktiskt sätt att sänka trösklarna så att barn kan delta oavsett föräldrarnas ekonomi. Det handlar både om att undvika direkta avhopp och att skapa möjligheter för att ta första steget in i föreningslivet. Som en förälder uttrycker det: ”*Väldigt positivt för ensamstående med en tuff ekonomi där barnen kanske behöver avstå idrott pga kostnaden*.” Många hoppas även att fritidskortet gör så att plånboken inte

avgör barns möjligheter att idrotta: ”*Viktigt att de som inte har de ekonomiska förutsättningarna i hemmet ändå ska kunna idrotta*”. Föräldrarna är tydliga med att idrott och rörelse inte ska handla om klasskillnad.”, där kortet beskrivs som en dörröppnare: ”*Tycker detta ger möjlighet för alla att hålla på med någon form av idrott oberoende ekonomiskt läge*.”

Fler barn i rörelse och bättre folkhälsa

En återkommande syn är att kortet kommer att få fler att börja, eller fortsätta med fysisk aktivitet, vilket anses vara viktigt inte minst i en tid där stillasittandet ökar: ”*Tror det kan bli motiverande och få fler barn i rörelse! Jättebra!*” skriver en förälder. En annan betonar den låga tröskeln som viktigt i sig: ”*Tycker att det är en bra ide så länge det går till de behövande… Positivt, barn behöver en aktiv fritid och detta kort skulle kunna göra det möjligt för fler.”* Många delar även grundtanken med fritidskortet: ”*Super bra, idrott ska inte kosta massor av pengar!*”

Minskar stigma och skam

Ett ekonomiskt stöd i form av Fritidskortet anses kunna göra det socialt lättare att vara med i idrott utan att behöva uppvisa att familjen är ekonomiskt utsatt. En förälder beskriver förväntningarna på kortet så här: ”*Jag är själv fotbollstränare… Tror att fritidskortet skulle vara en bra sak som kan bidra till att minska skamkänslan för de som inte kan betala och få fler till idrotten.*” I samma anda skriver en förälder: ”*Jättebra för familjer med ekonomiska svårigheter om det införs, för att inte avgifter, utrustning etc. ska utgöra ett hinder…”.*

Samhällsnytta och brottsförebyggande

Utöver nyttan för barnen pekar många på vinsten som Fritidskortet kan ge i form av att de hittar till meningsfulla sammanhang, vilket minskar risken att hamna snett och begå brottsliga handlingar. Man ser således på kortet som en social investering: ”*Väl investerade pengar att se till att barnen har alternativ och får en gemenskap för att minska problem i samhället*.” På liknande sätt uttrycker sig en annan förälder: ”*Alla barn ska ha rätt till idrottande… Detta skulle bidra till ett bättre samhälle med försvårad rekrytering till kriminalitet*.”

Avlastning för hushåll

Slutligen ser många kortet som en praktisk lättnad i familjeekonomin när utgifter hopar sig över säsongen, speciellt i familjer med flera barn eller flera idrotter: ”*Välkommet, speciellt nu när andra barnet ska börja med aktiviteter = dubbla kostnader i allt.”* Andra beskriver den vardagliga verkligheten, där man anser att Fritidskortet skulle komma väl

till pass för att barnen ska få hålla på med de idrotter som de vill: *”Tänk vad många fler som skulle ha råd att idrotta! Vi har tre barn och alla skulle egentligen vilja ha än mer aktiviteter.”* Andra lyfter fram att kortet kan komma tillhjälp i tuffa livssituationer: *”Perfekt när primär förälder är långtidssjukskriven och knappt har råd med avgifterna.”* Även kostnadstoppar är i fokus: ”*Perfekt för dem som inte har så stark inkomst men har barn som har en hög ambitionsnivå. Största problemet med kostnaderna är att de kommer som en klumpsumma…”.*

När det gäller de mer **kritiska eller ifrågasättande kommentarerna** är det framförallt dessa temaområden som lyfts fram:

Administrativ börda och risk för fusk

Många varnar för att Fritidskortet kan skapa mer byråkrati än nytta i föreningarna. En annan återkommande invändning är att kortet riskerar att bli dyrt och krånglig att hantera, vilket därmed skulle ta udden av nyttan med det. Flera beskriver det som: ***”****onödigt administrativt tungt****”*** och varnar för att det kan bli: ”*...ytterligare ett ställe där kriminella kan suga ut pengar ur välfärden*”. Andra sammanfattar oron mer allmänt: ”*Krångligt och osäkert hur det funkar****”, ”****kostar mer än det ger, en enorm administration att driva*” och ***”…****fantastisk om det fungerar… Dock något som kommer att missbrukas****”***.

”En droppe i havet”

Beloppets storlek upplevs ofta som otillräcklig, särskilt i idrotter med höga kringkostnader. Flera beskriver stödet som *”...en droppe i havet*” och konstaterar att ”*500 kr räcker inte till att finansiera barns idrottande*” eller att: ***”…****ett bidrag på 500 kr gör ingen skillnad i det stora hela****”.***

Risk för prisökningar

En annan farhåga är att nya pengar triggar högre avgifter i föreningarna. Som en förälder skriver: ”*Finns också en oro att föreningarna kommer öka sina avgifter när dom vet att det finns bidrag*”, och en annan fyller i*:”****…****kommer bara leda till att klubbarna tar ut högre avgifter****”.***

Fel verktyg – stötta föreningar och anläggningar

En del vill se pengar till föreningar/kommuner i stället för personliga/familjerelaterade kort, där man stärker föreningarnas grundfinansiering och pressar anläggningskostnaderna och skär ned på säljkrav: ”*Direkta bidrag till föreningarna hade varit mer kostnadseffektivt****”,*** På samma tema skriver en annan förälder: ***”****Det vore bättre att stödet går till föreningar så att föräldrar slipper dyra avgifter… och sälja lotter.”*

Förutom ökat kommunalt stöd så menar vissa föräldrar att det vore bättre att höja andra former av bidrag:”...*höj[a] barnbidraget istället”* eller låta offentliga medel gå till hallar och istider.

Dålig träffsäkerhet – bör riktas efter behov

Föräldrar ställer sig frågande till om medlen verkligen träffar rätt. Här uttrycks en önskan om en bättre träffsäkerhet, där resurserna går till dem som annars står utanför föreningsidrotten, till exempel ensamstående, familjer med många barn eller barn i dyrare idrotter: ”*Vi hoppas att kortet riktar sig till barn/ungdomar vars föräldrar inte har möjlighet att betala själva. Hellre mer pengar till de som verkligen behöver det”.*

Begränsad effekt på dyra idrotter

Flera pekar på glappet mellan vad kortet täcker och vad som faktiskt kostar. I många familjer är det inte medlemsavgiften, utan utrustning, resor och boende som pressar budgeten: ”*Det låter positivt, men… det är utrustning som är den dyra delen i hockey”, ”absolut största kostnaden… är resekostnaderna*” och: ”*tyvärr spelar det ingen roll… medlemsavgiften är låg… det är utrustningen som är dyr samt liftkort & boende”.*

Landsbygdsperspektiv och rättvisa

Det finns också en geografiaspekt i synen på Fritidskortets effektivitet, där glesbygdens längre avstånd och sämre infrastruktur riskerar att de som bor där riskerar att lämnas utanför: *”Lite skeptisk till att det ska fungera i glesbygd”* och: *”Fritidskortet har inget landsbygdsperspektiv och blir inte en tillgänglig produkt för alla”.*

Som synes finns det flera både positiva och mer kritiska tankar som föräldrarna framför om Fritidskortet. Gemensamt är att de tar upp flera intressanta och relevanta delar som blir viktiga att följa upp av oberoende utvärderare för att se om Fritidskortet får avsedd effekt och huruvida de farhågor som föräldrarna för fram får bäring eller ej. Uppföljningen bör särskilt belysa träffsäkerheten (vilka barn nås faktiskt, utifrån ålder, område och ekonomi), användningen (vad medlen i praktiken går till), möjliga tröskeleffekter (om föreningar höjer avgifter i takt med stödet), samt administrationen (den faktiska tids- och kostnadsbördan för föreningar och föräldrar).

Sammanfattning av resultat

Följande sammanställning ger en översikt över deltagarnas svarsmönster och belyser de mest framträdande tendenserna.

Totala kostnader för samtliga barn i alla idrotter

Medianen i Jämtland-Härjedalen ligger på 15 000 kronor per år (riksnivå 18 600 kronor). Skillnaden mot riket är betydande, där det för enskilda hushåll kan motsvara flera medlemskap, en utrustning eller ett läger. Andelen familjer som lägger mer än 100 000 kronor per år är nästan densamma i båda studierna (3 % respektive 5 %).

Kostnader uppdelat på bakgrundsvariabler

Pojkarnas idrottande kostar lika mycket som flickornas (15 000 kronor). Kostnaderna ökar med åldern, särskilt efter 15 år. Högre hushållsinkomst innebär högre kostnader, och föräldrar med svensk bakgrund i Jämtland-Härjedalen tenderar att lägga mer på sina barns idrottande än föräldrar med utländsk bakgrund.

Kostnader för olika huvudidrotter

Alpint, ishockey, konståkning, ridsport, skidskytte och tennis är dyrast medan basket, gymnastik, friidrott, kampsport, orientering och simidrott tillhör de kostnadsmässigt billigaste idrotterna. Föräldrar i Jämtland-Härjedalen lägger omkring 4 000 kronor mindre på ishockey och innebandy samt cirka 6 000 kronor mindre på simidrott och tennis än föräldrar på riksnivå.

Kostnadsfördelning inom respektive kostnadspost

Medlemsavgifterna är i allmänhet låga (cirka 300–400 kronor), utan större skillnader gentemot riket. När det gäller träningsavgifter är ridsport dyrast (11 000 kronor) och tennis betydligt lägre än riksnivå (4 900 kronor mot 10 400 kronor). Kostnader för läger/cuper är högst inom tennis (9 000 kronor), men även relativt höga inom alpint (5 500 kronor) och konståkning (5 000 kronor). Kostnaderna för utrustning är klart högst inom alpint (10 000 kr) och skidskytte (10 000 kronor), men även höga för både ishockey (5 000 kr) och längdskidor (5 000 kronor). Resor är särskilt kostsamma inom alpint, ishockey och skidskytte, medan de flesta svarar att de inte har några övriga kostnader (fysioterapi, gymkort etc.) (median = 0 kronor).

Kostnader uppdelat på kommunnivå

Kostnaderna för barns idrottande varierar tydligt mellan kommunerna i Jämtland–Härjedalen, från cirka 6 000 kronor per år i Berg till omkring 20 000 kronor i Åre. Skillnaderna tycks främst vara relaterat till utbudet av idrotter, längden på resor och socioekonomiska förutsättningar. Flera mindre kommuner uppvisar låga eller obefintliga kostnader, vilket kan spegla både god tillgång till lokal verksamhet och ett mer begränsat idrottsutbud.

Vad driver kostnaderna?

Fritextsvaren pekar på flera samverkande drivkrafter:

- **”Den goda föräldern” och ambitionshetsen** – viljan att ge barnet bästa möjligheterna normaliserar extraträningar, camper och långresor och skapar social press mellan föräldrar.
- **Cuphelger och långa resor som äter budgeten** – närvaron på cuper och camper långt bort driver kostnader för resa, boende och mat. Flera efterlyser närspelsprincip.
- **Utrustningshets** – i materialsporter dominerar kostnader för utrustning och förstärks vid tävlingssatsning, även när föreningsavgiften är låg.
- **Försäljningskrav som ”dolda” avgifter** – sälj- och krav på frivilligt arbete upplevs som tids- och kostnadspressande.
- **Bekostande av seniorverksamhet** – misstanke om att barn- och ungdomsverksamheten subventionerar A-lagsverksamheten. Det finns en önskan om tydligare öronmärkning av pengarna.
- **Barnens glädje och egna ambitioner** – trivsel och utveckling legitimerar utgifter. Samtidigt driver högre ambitioner upp kostnader, vilket gör att vissa efterfrågar ekonomiska ramar.

Hur minska kostnaderna?

Föräldrarna föreslår flera konkreta vägar:

- **Billigare cuper och läger som norm** – närhet, färre resdagar och enklare boende prioriteras för att dämpa kostnader utan att sänka kvaliteten.
- **Samåkning och smart planering** – närområdesprincip i seriespel, samåkning/lagbuss och föreningssamordnade övernattningar.
- **Begagnat och utrustningsbanker** – organiserade bytesdagar/kanaler, föreningsloppis och kläder via lagkassa för ökad likvärdighet.
- **Slopa säljtvång** – möjlighet att betala avgift i stället för försäljning. Acceptans för ideella insatser när de är meningsfullt organiserade.
- **Tydlig penningspårning** – enkel, återkommande redovisning per lag/åldersgrupp och tydlig öronmärkning till barn- och ungdomsverksamhet efterfrågas.
- **Offentligt stöd och anläggningspolitik** – ökat kommunalt/statligt stöd och investeringar i lokal infrastruktur (t.ex. simhallar).

- **Rimlig ambitionsnivå i yngre åldrar** – alternativ med lägre kostnad/ambition, glädje och bredd före tidig elitsatsning.

Tankar om Fritidskortet

82 % av föräldrarna är positiva till Fritidskortet; 65 % kan tänka sig att ansöka.

Positiva teman:

- **Mindre klassfråga och mer rättvist**– fler barn kan delta oavsett hushållsekonomi samt minskar klasskillnader och stigman kopplat till avgifter.

- **Träffsäker hjälp** – särskilt värdefullt för ensamstående, familjer med många barn och ekonomiskt pressade hushåll.

- **Fler barn i rörelse** – fler i rörelse, starkare social tillhörighet och brottsförebyggande effekter.

- **Prova-på och längre deltagande** – gör det lättare att testa nya idrotter och fortsätta över tid.

- **Samhällsnytta och brottsförebyggande** – skapar meningsfulla sammanhang, och minskar risken att begå brottsliga handlingar

- **Avlastning för hushåll** - underlättar för flerbarns- och familjer med många barn som idrottar, samt i tuffa livssituationer. Gör klumpsummor mer hanterliga.

Kritiska teman:

- **”Droppe i havet”** – beloppet upplevs för litet, särskilt i dyra idrotter.

- **Risk för prisökningar -** triggar högre avgifter i föreningarna.

- **Administrativ börda och fuskrisk** – oro för krångel, ökade kostnader och missbruk.

- **Fel verktyg** – hellre strukturellt stöd direkt till föreningar/kommuner och sänkta anläggningskostnader.

- **Dålig träffsäkerhet** – bör behovsprövas så resurserna når dem som annars står utanför.

- **Begränsad effekt på dyra idrotter** – liten hjälp för idrotter som bär höga kostnader.

- **Landsbygd och dyra sporter** – begränsad effekt där kostnader drivs av resor, utrustning och brist på anläggningar.

Kommersialiserad idrott

51 % av föräldrarna i Jämtland-Härjedalen har betalat för någon form av kommersiell idrott (nära identiskt med RU = 58 %). Medianutgiften är 2 000 kr per barn. De dyraste aktiviteterna återfinns inom alpint, ishockey, konståkning och ridsport; de billigaste inom gymnastik, friidrott, kampsport och orientering. Vanligast är läger under lov i samverkan mellan förening och externa aktörer, en ”gråzon” mellan ideellt och kommersiellt. Detta kan ge föreningen intäkter, men riskerar samtidigt att öka avgifterna och exkludera barn vars familjer inte har råd. Mer renodlat kommersiella verksamheter (t.ex. Knatteskutt, Leos Sports Kidz) är fortfarande marginella och främst inriktade mot yngre barn.

Diskussion

Det övergripande syftet med denna rapport har varit att kartlägga föräldrars kostnader för barns idrottande i Jämtland-Härjedalen (7–18 år) samt att jämföra dem med kostnaderna i vår tidigare rikstäckande undersökning (Hertting & Wagnsson, 2024).

Huvudresultaten visar att den totala kostnaden för samtliga barn i alla idrotter är något lägre i Jämtland-Härjedalen jämfört med riksnivån (3 600 kronor). Även om skillnaderna kan verka små på årsbasis, kan de ändå få stor betydelse för hushåll med ansträngd ekonomi. För dessa kan summan motsvara flera medlemskap, en uppsättning kläder eller ett par nya skor. För många familjer kan några tusenlappar även avgöra om barnet får följa med på det läger som lagkamraterna deltar i. När sådana tillfällen uteblir riskerar barnet inte bara att gå miste om idrottsliga erfarenheter, utan också att hamna utanför den gemenskap som ofta stärks i just de sammanhangen. Som tidigare visats (Hertting & Wagnsson, 2024) kan detta på sikt påverka viljan och möjligheten att fortsätta. Det blir därför viktigt att RF-SISU Jämtland–Härjedalen även fortsättningsvis stödjer föreningar i arbetet med att värna låga kostnader och att noggrant följa utvecklingen. Lika betydelsefullt är att organisationen fortsätter att belysa och informera det omgivande samhället om vilka konsekvenser idrottens kostnader kan få och hur olika samhällsaktörer kan bidra till att minska dessa. Detta är särskilt viktigt, eftersom även mindre kostnadsskillnader kan ha betydelse för att skapa mer jämlika förutsättningar oavsett familjens ekonomiska situation.

Resultaten visar att kostnadsbilden för barns och ungdomars idrottande varierar betydligt mellan kommunerna i Jämtland-Härjedalen. Exempelvis har Bergs kommun de lägsta totalkostnaderna, medan Åre och Östersund ligger högst. I Östersund är träningsavgifterna särskilt höga, vilket kan kopplas till ett större utbud av organiserad verksamhet och högre efterfrågan på halltider. I Bräcke och Berg sticker däremot resekostnaderna ut, vilket sannolikt beror på längre avstånd till cuper och seriespel. Utrustningskostnaderna är högst i Härjedalen, Krokom och Åre, vilket troligtvis kan förklaras av vintersporternas dominans i dessa kommuner. Samtidigt visar flera mindre kommuner låga eller obefintliga kostnader för vissa poster, vilket kan tyda på god tillgång till lokal verksamhet, men också på begränsat utbud av idrotter, vilket i sin tur kan påverka barns möjligheter till varierat idrottsutövande.

De dyraste idrotterna i Jämtland-Härjedalen visade sig vara alpina idrotter, ishockey, konståkning, ridsport, skidskytte och tennis och på den billigare skalan hittar vi idrotter som basket, gymnastik, friidrott, kampsport, orientering och simidrott. I stort liknar mönstret riksbilden, med undantag för innebandy och ishockey där kostnaderna är betydligt lägre i Jämtland-Härjedalen än i riket. Även för tennis och simidrott ligger kostnaderna påtagligt under vad resultaten visade i RU. När vi ser till kostnaderna inom de olika idrotterna är det dock viktigt att komma ihåg de olika idrotternas förutsättningar.

Vissa idrotter, kräver exempelvis dyr utrustning, och/eller specialanpassade anläggningar medan andra idrotter kräver mer resor för att hitta tävlingsmotståndare. Vid en jämförelse med riksnivån så är det också viktigt att beakta regionala förutsättningar som påverkar vilka idrotter som utövas i större utsträckning och vilka idrotter som har högst status i regionen/länet. I de olika regionerna, i det här fallet Jämtland-Härjedalen, påverkas idrotten av flera olika lokala faktorer. Traditioner, förebilder och tidigare framgångar blir till viss del avgörande för vilka idrotter som blir populära. Tillgången till hallar, isar och planer och hur långt det är till tävlingsarenor spelar också in. Landskap och klimat, såsom tillgång till snö och hur lång vintern är, kan gynna vintersporter men påverkar samtidigt hur mycket man behöver resa, hur ofta man kan träna och vilken utrustning som krävs. Dessutom får bostadsortens storlek betydelse för exempelvis hur stora lagen blir och hur serierna organiseras, vilket i förlängningen kan märkas på kostnaderna. Vi vill återigen påpeka att jämförelserna mellan de båda studierna bör tolkas med stor försiktighet, då underlag och urval skiljer sig åt, liksom åldersfördelning och antal svar per idrott, vilket kan påverka jämförbarheten.

Utöver de pengar som föräldrar lägger på sin idrott i förening vill vi även peka på att många föräldrar i Jämtland-Härjedalen, liksom i riket i stort, lägger pengar på kommersiell idrott, ibland höga summor. Förhållningssättet till den kommersiella idrotten behöver därför uppmärksammas, både vad gäller kostnader och sociala aspekter. Detta har tidigare lyfts fram i en rapport om kostnader för ishockey inom förenings- och kommersiell idrott (Hertting, 2022), men diskuteras också i vår rapport ”Smakar det så kostar det” (Hertting & Wagnsson, 2024). Trots olika förutsättningar menar vi att alla idrotter kan göra något för att se över just sina kostnader, utifrån den verksamhet som bedrivs. I resultaten framkommer också att många föräldrar anser att just deras förening jobbar aktivt med att sänka kostnader.

Förklarande faktorer

I vår tidigare framtagna modell (se figur 8) har vi förutom att peka på samhällsmässiga trender lyft fram ”den goda föräldern” som en drivande faktor bakom de höga kostnaderna i barn- och ungdomsidrotten. Det kan ta sig uttryck på flera sätt. En del föräldrar sporrar varandra i sin strävan att uppfattas som en bra, ibland till och med en perfekt förälder. Det handlar inte sällan om att ge barnet bästa möjliga förutsättningar för att lyckas i sin idrott, att erbjuda en meningsfull fritid i en trygg och utvecklande miljö, och att visa att man gör ”allt” för att barnet ska få positiva upplevelser. Idrotten har alltså en hög status i samhället, eller med andra ord, ett eftersträvansvärt socialt kapital (Brown, 2018). Sett ur detta perspektiv blir de pengar som föräldrar lägger på sina barns idrott en möjliggörare för ett viktigt socialt sammanhang, där barnen ges möjligheter att utveckla idrottsliga förmågor och sociala resurser som anses värdefulla och föräldrar samtidigt får möjligheten att visa upp ett gott föräldraskap (Coakley, 2011). Enligt Coakley

(2011) är detta en viktig anledning till att föräldrar är beredda att spendera så mycket pengar på sina barns idrott.

Föräldrarna i denna undersökning har många goda förslag på hur kostnadsutvecklingen kan dämpas, där exempelvis större utbud av begagnad utrustning, mer samåkning och samt ett mer begränsat och lokalt förlagt cupdeltagande nämns. Samtidigt finns balansgången med att kunna bibehålla barnens status och sociala kapital, genom att exempelvis tillhandahålla den rätta utrustningen, de bästa kläderna och deltagande i de rätta camperna och tävlingarna/cuperna. Vi ser här en spänning mellan pengar som ekonomiskt värde och pengarna som möjliggörare för socialt kapital, en balansgång som föräldrar med resurser upplever sig behöver göra. Samtidigt innebär kostnadsökningar att alla föräldrar inte har ekonomiska möjligheter att låta barnen hålla på med idrott. Redan idag syns tydliga socioekonomiska skillnader i idrottsdeltagande beroende på bostadsort och område (Arnoldsson, 2023) och det är en utveckling som behöver bromsas. Resonemanget sammanfattas i modellen (se figur 8).

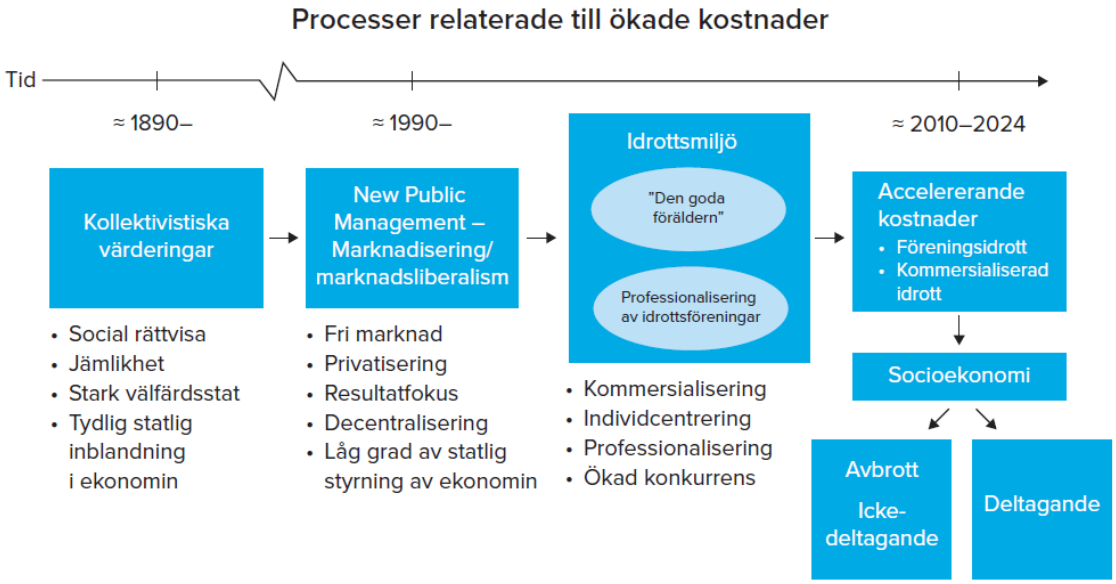

Figur 8. *En schematisk bild över processer som är relaterade till ökade kostnader inom barn och ungdomsidrotten över tid.*

I praktiken kan olika motiv gå hand i hand, till exempel när det gäller att åka på cuper eller läger. Då ges föräldrar en chans att visa sitt engagemang, genom att driva på för att laget eller träningsgruppen ska delta i turneringar som lockar de bästa spelarna, helst på attraktiva platser som uppskattas både av barn och vuxna. För barnen innebär det möjlighet att mäta sig med andra, visa sin skicklighet eller bara ha roligt. Föräldrarna får i sin tur social bekräftelse, en känsla av tillhörighet i föräldragruppen och en bekräftelse på

att de är ansvarstagande och ”goda” föräldrar. Det här är i sig är inga problem så länge man som förälder har råd att betala det som krävs för att ens barn och föräldrarna själva ska kunna delta på dessa läger eller cuper, men inte sällan, och i all välmening, innebär detta att det olika försäljningsaktiviteter initieras för att samla in medel och därigenom försöka mildra den hushållets ekonomiska börda.

Samtidigt kan samma engagemang skapa en press. I denna iver att framstå som goda föräldrar och som möjliggörare av sina barns drömmar, ligger också en risk att föräldrarna driver på för hårt och ställer alltför höga krav, både på varandra och på föreningarna, för att säkra upp det som man uppfattar krävs för att barnet ska lyckas i sitt idrottande. Det finns också vittnesmål från föreningsrepresentanter om att föräldrar hotar att byta förening om inte laget satsar på en mer selekterandeliknande verksamhet. Sådana tendenser bör uppmärksammas, inte minst eftersom de kan bidra till en uppåtgående kostnadsspiral och till ökade skillnader i delaktighet.

I detta sammanhang är det viktigt att lyfta fram de föräldrar som aldrig får möjligheten, där det varken finns tid eller pengar att samla in till gemensamma aktiviteter och där barnen inte får chansen till det sociala sammanhang som idrotten innebär. De som enligt Arnoldsson (2023) syns allt tydligare i statistiken. Det är föräldrarna som inte kan ställa sig frågan om ”valuta för pengarna”, utan behöver ställa frågan ”har vi råd?”. Det kom fram många kloka förslag om kostnadssänkningar från föräldrar, som är viktiga att uppmärksamma. Det handlar exempelvis om åtgärder som föreningar kan genomföra, så som billigare cuper närmare hemmet, mer tillgång till begagnad utrustning, bättre planering för samåkning, att slopa säljtvång, samt tydligare penningspårning i föreningarna. Därtill vill man se att stat och kommun tar sitt ansvar genom större anslag och sänkta hyror och liknande. Regeringen har uppmärksammat kostnadsutvecklingen och inför nu ett fritidskort. Föräldrarna i studien fick reagera på detta menar på det stora hela att det är positivt och kan sänka ekonomiska trösklar för deltagande, men behöver vara riktat efter behov och att det finns en risk för krånglig administration. Vi ser fritidskortet som en kortsiktig lösning för att dämpa risken för ekonomisk utslagning från idrott, men på sikt behövs det mer hållbara strategier från alla aktörer inom idrotten för att dämpa kostnadsutvecklingen (se exempelvis Hertting & Wagnsson, 2024).

Implikationer och åtgärder

Det framtagna underlaget är användbart ur många synvinklar och förhoppningen är att det leder till en generell ökad uppmärksamhet på frågor om föräldrars kostnader för barnens idrott. Här följer några förslag på implikationer och åtgärder:

- RF-SISU Jämtland-Härjedalen kan med fördel använda resultaten för att utbilda föreningar i hållbara kostnadsstrategier, med särskilt fokus på föräldrars öppna kommentarer.

- RF-SISU Jämtland-Härjedalen kan även ta fram särskilda informations- och utbildningsmaterial till föräldrar och föreningar, med praktiska tips och idéer på kreativa lösningar för att hantera kostnader i föräldrars och föreningars vardag.
- RF-SISU Jämtland-Härjedalen kan initiera samverkan med fler samhällsaktörer (förbund, föreningar, kommuner, region, privata aktörer och liknande) för att finna gemensamma strategier för att följa upp och hantera kostnadsökningar. En viktig fråga är hur samhällsaktörer kan nå fram till föräldrar som inte har barn i föreningslivet på grund av kostnader, det vill säga de som inte är med i studiens urval.
- RF-SISU Jämtland-Härjedalen kan ta fram en egen strategi för att kontinuerligt följa upp kostnadsutvecklingen, med utgångspunkt i denna kartläggnings metodik.

Avslutningsvis är vår förhoppning att denna rapport kan ligga till grund för ett utvidgat förändringsarbete i Jämtland-Härjedalen, lett av RF-SISU Jämtland-Härjedalen och i samverkan med föreningar och offentliga aktörer, där kostnadsutvecklingen följs kontinuerligt och kostnadsbegränsande åtgärder prövas, så att kostnaderna för barns och ungas idrottande kan hållas tillbaka. Därigenom ges inte bara de mest bemedlade familjerna möjlighet att låta sina barn idrotta, utan idrotten kan nå den bredd av barn och ungdomar som idrottsrörelsen uttryckligen eftersträvar.

Referenser

Arnoldsson, J. (2023). Socioekonomi påverkar ungas idrottande. Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden. I: Norberg, Dartsch Nilsson & Pihlblad (Red.), *Idrott och segregation: Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle.* Stockholm: Centrum för Idrottsforskning.

Brown, S.F. (2018). Introduction: youth sport and social capital. *Sport in Society, 21*(10), p. 1499-1516. DOI: 10.1080/14681811.2017.1322755

Centrum för idrottsforskning. (2023). *Statens stöd till idrotten: Uppföljning 2023*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Coakley, J. (2011). Ideology doesn't just happen: Sports and Neoliberalism. *Journal of ALESDE*, 1(1), pp. 67-84.

Hertting, K. (2009). *Valuta för pengarna: Om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott* (FoU-rapport 2009:4). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Hertting, K. (2022). *Vad kostar ishockeyn? Kartläggning av föräldrars kostnader för föreningsishockey och aktiviteter utanför ordinarie föreningsverksamhet.* Stockholm: Svenska Ishockeyförbundet.

Hertting, K., & Wagnsson, S. (2024). *Smakar det så kostar det – En studie om föräldrars kostnader för barns idrottande 2003–2023.* Stockholm: Riksidrottsförbundets FoU-serie, 2024:5.

Riksidrottsförbundet. (2004). *Kostnader för idrott: En studie om kostnader för barns idrottande 2003* (FoU-rapport 2004:2). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet. (2016). Svensk idrott idag – fakta och statistik. Stockholm: Riksidrottsförbundet. https://www.rf.se/download/18.4b47d66118498cdd98b43a/1669022045274/Svensk%20idrott%20idag%20-%20fakta%20och%20statistik.pdf

Wagnsson, S., & Augustsson, C. (2015). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten. I C. Dartsch, J. R. Norberg & J. Pihlblad (Red.), *Idrottens pris: Om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse* (s. 9–67). Stockholm: Centrum för idrottsforskning 2015:2.

Q6

4. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar i medlemsavgift per barn och år för att han/hon ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q7

5. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar i träningsavgift per barn och år för att han/hon ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q8

6. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för läger, cuper, turneringar mm, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q9

7. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för utrustning, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q10

8. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för klubbkläder, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1

Barn 2

Barn 3

Q11

9. Hur långt uppskattar du att du kör per år för att ditt barn ska kunna delta i sin idrott? (inkl. träningar, matcher och cuper

	Jag skjutsar inte, eller gör det ytterst sällan, till mitt barns idrottsaktiviteter	10 - 50 mil per år (cirka 1 mil/vecka)	50–199 mil per år (≈ 4–10 mil/vecka)	200–499 mil per år (≈ 10–20 mil/vecka)	500–999 mil per år (≈ 20+ mil/vecka)	1000 mil eller mer per år 1–4 /vecka)
Barn 1	○	○	○	○	○	○
Barn 2	○	○	○	○	○	○
Barn 3	○	○	○	○	○	○

Q12

10. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för köp av lotter, produkter och liknande från föreningen, per barn och år för att ert barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten

Barn 1 _____

Barn 2 _____

Barn 3 _____

Q13

11. Uppskatta hur mycket Du/Ni betalar för övriga kostnader (t ex sjukgymnastik, specialkost, licenser, försäkringar m m) årligen, för att ditt barn ska kunna hålla på med den huvudsakliga idrotten?

Barn 1 _____

Barn 2 _____

Barn 3 _____

Q14

12. Hur upplever du kostnaden för att ditt barn ska kunna hålla på med sin huvudsakliga idrott? Ange på en skala 1-10, där 1 = Mycket låg kostnad; 10= Mycket hög

Barn 1 _____

Barn 2 _____

Barn 3 _____

Q15

13. Anser du att du får valuta för pengarna? Ange ditt svar på en skala från 1-10. Absolut inte =1, Ja, absolut =10

Barn 1	
Barn 2	
Barn 3	

Q16

14. Är du i allmänhet beredd på att acceptera en lägre ambitionsnivå hos den huvudsakliga idrottsföreningen för att minska kostnaderna?

	Ja, absolut	Ja, men endast en lite lägre ambitionsnivå	Ja, men det beror på (kommentera gärna)	Nej, inte alls	
Barn 1	○	○	○	○	
Barn 2	○	○	○	○	
Barn 3	○	○	○	○	

Q17

15. Jobbar huvudföreningen aktivt med att få ned kostnader för barnens idrottande?

	Nej, inte alls	Ja, i liten grad	Ja, i ganska hög grad	Ja, i hög grad	Ja, i mycket hög grad	Vet ej
Barn 1	○	○	○	○	○	○
Barn 2	○	○	○	○	○	○
Barn 3	○	○	○	○	○	○

Q18

16. Uppskatta hushållets totala kostnader/år för barnets/barnens idrottande i samtliga föreningar.

Q19

Regeringen planerar att under 2025 införa ett fritidskort för barn och ungdomar i åldrarna 8–16 år. Syftet med detta kort är att ge fler unga möjlighet att delta i aktiviteter inom idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv. Fritidskortet kommer att fungera som en digital betalningstjänst som kan användas för att täcka kostnader för sådana fritidsaktiviteter.

Q20

17. Vad tycker du om införandet av ett sådant fritidskort?

- ◯ Mycket positiv
- ◯ Positiv
- ◯ Neutral
- ◯ Negativ
- ◯ Mycket negativ

Q21

18. Skulle du kunna tänka dig att ansöka om ett fritidskort?

- ◯ Ja, absolut
- ◯ Ja, det är troligt
- ◯ Osäker
- ◯ Nej, troligtvis inte
- ◯ Nej, absolut inte

Q22

19. Kommentera gärna din åsikt om fritidskortet här!

Q23

20. Har något av ert/era barn ärvt/fått utrustning (t ex från syskon, kusin, grannar)?

- ◯ Nej
- ◯ Ja, någon enstaka gång
- ◯ Ja, regelbundet

Q24

Nu vill vi att du tänker på olika former av kommersialiserad idrott när du svarar på nedanstående frågor. Med kommersialiserad idrott menar vi idrott som bedrivs i kommersiell regi, d v s idrottsutövning baserad på extra avgifter (till exempel idrottsläger under lov, betalar extra för ledarledda träningar eller betalar en separat terminsavgift som inte är kopplad till en idrottsförening. OBS! Innefattar ej deltagande i cuper när barnet deltar för sin förenings räkning!

Q25

21. Kryssa i vilka former av kommersialiserad idrott som Ditt/Dina barn har deltagit i det senaste året. (OBS!

Möjligt att kryssa i flera alternativ)

	Barnet har inte deltagit i kommersialiserad	Idrottsläger under lov, anordnade av föreningar i samverkan med andra aktörer, t.ex. internationella	Extra träningar mot betalning (t ex extra	Camp-verksamhet i Sverige (t ex Stadium Sports Camp, Sweden Sport Academy)	Camp-verksamhet utomlands	Idrott där man betalar separat terminsavgift (t ex Knatte-skutt, dans-studio; Leos, Sports Kidz)
Barn 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barn 3	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q26

22. Uppskatta hur mycket som du/ni har betalat per år och barn för deltagande i kommersialiserad idrott

Barn 1	
Barn 2	
Barn 3	

Q27

För att kunna få svar på om det finns några samband mellan kostnader inom idrotten och olika bakgrundsfaktorer kommer här några frågor kopplad till din sociala bakgrund och din ekonomiska situation.

Q28

23. Vilket kön har du? Med kön menar vi könsidentitet, alltså det kön du själv känner dig som.

- ○ Man
- ○ Kvinna
- ○ Jag definierar mig som... (Skriv på raden nedan)

Q29

24. Ditt födelseår? (Svara med fyra siffror, t ex 1986)

Q30

25. Hur stor är hushållets totala månadsinkomst före skatt? (Avrunda till närmaste 10 000-tal)

Q31

26. Vilken kommun bor du i?

Q32

27. Vilken beskrivning stämmer in på din bostadsort?

- ○ Landsbygd (upp till 20 000 invånare)
- ○ Småstad (20 000-75 000 invånare)
- ○ Mellanstor stad (75 000 - 250 000 invånare
- ○ Storstad (mer än 250 000 invånare)

Q33

28. Jag bor i...

- ◯ Hyresrätt
- ◯ Bostadsrätt
- ◯ Radhus
- ◯ Fristående villa
- ◯ Annat

Q34

29. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

- ◯ Lägre än gymnasiet
- ◯ Gymnasiet eller motsvarande
- ◯ Universitetsexamen på kandidat- eller masternivå
- ◯ Doktorsexamen/Licentiatexamen

Q35

30. Vilken är din partners högsta avslutade utbildning?

- ◯ Lägre än gymnasiet
- ◯ Gymnasiet eller motsvarande
- ◯ Universitetsexamen på kandidat- eller masternivå
- ◯ Doktorsexamen/Licentiatexamen
- ◯ Jag har ingen partner

Q36

31. Vilken är din nuvarande sysselsättning?

- ◯ Yrkesarbetande (skriv på raden nedan)
- ◯ Studerande
- ◯ Pensionär
- ◯ Arbetssökande

32. Vilken är din partners nuvarande sysselsättning?

- ( ) Yrkesarbetande (skriv på raden nedan)
- ( ) Studerande
- ( ) Pensionär
- ( ) Arbetssökande
- ( ) Pensionär

Q38

33. Vilket land är du född i?

Q39

34. Vilket land är din partner född i?

Q40

35. Övriga synpunkter och reflektioner